

Antikvarisk konsekvensbeskrivning

Detaljplan för bostäder och verksamheter vid Lorensbergsparken

Antikvarisk konsekvensbeskrivning

Detaljplan för bostäder och verksamheter vid Lorensbergsparken

Datum: 2026-04-22

Beställare: Göteborgs Stad, Stadsbyggnadsförvaltningen

Beställarens representant: Sandra Trzil & Madelene Seberbrink

Konsult: Norconsult Sverige AB

Box 8774

402 76 Göteborg

Uppdragsledare: Mikael Hammerman

Uppdragsnr: 1081885

Kvalitetsgranskad av: Lisa Sarban

Bilder: Norconsult där inget annat anges

Sammanfattning

Föreliggande rapport innehåller en antikvarisk konsekvensbeskrivning för detaljplanen avseende bostäder och verksamheter vid Lorensbergsparken, belägen i stadsdelen Lorensberg i Göteborg. Konsekvensbeskrivningen är upprättad av Norconsult Sverige AB på uppdrag av Göteborgs Stadsbyggnadsförvaltning och syftar till att redogöra för vilka effekter och konsekvenser planförslagets genomförande kan få på de kulturhistoriska värdena inom och i anslutning till planområdet.

Planområdet är beläget inom riksintresseområdet Göteborgs innerstad [O 2:1-5], är utpekade i Göteborgs stads bevarandeprogram samt angränsar till två lagskyddade byggnadsminnen. Utöver konsekvenser för områdets utpekade och lagskyddade kulturmiljöer görs också en bedömning om risken för påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövärden.

Rapporten är framtagen med utgångspunkt i principer och arbetssätt enligt Riksantikvarieämbetets och Naturvårdsverkets riktlinjer, och ger en grund för fortsatt planering och beslutsfattande med hänsyn till platsens kulturhistoriska värden.

Konsekvensbeskrivningen utgår från den inom detaljplaneprocessen tidigare framtagna kulturmiljöutredningen (Acanthus 2021) där områdets karaktär och kulturhistoriska värden beskrivs, tidigare utpekanden som till exempel Göteborgs bevarandeprogram och de lagskydd som omfattar planområdet och dess omgivning.

Effekterna som planförslagets påverkan på platsens kulturhistoriska värden ger bedöms i enlighet med den skala som redovisas i kapitlet Metodik. Den bedömda effekten ställs sedan i relation till det identifierade värdet och en gradering av planförslagets konsekvenser kan då göras.

Planförslaget påverkar ett särskilt kulturhistoriskt värdefullt bebyggelseområde som ingår i Göteborgs bevarandeprogram, byggnadsminnet Lorensbergsteatern och tre uttryck för riksintresset Göteborgs innerstad [O 2:1-5].

Planförslaget bedöms ge en liten negativ effekt för det särskilt kulturhistoriskt värdefulla bebyggelseområdet Vasaparken – Götaplatsen – Renströmsparken som är beläget inom planområdet. Då området har stora kulturhistoriska värden, riskerar planförslaget att ge måttliga negativa konsekvenser.

Byggnadsminnet Lorensbergsteatern gränsar till planförslaget och påverkas indirekt av planförslaget. Planförslaget bedöms ge en liten negativ effekt avseende byggnadsminnet. Då byggnadsminnet har stora kulturhistoriska värden, riskerar planförslaget att ge måttliga negativa konsekvenser.

Planförslaget bedöms ge små till måttliga negativa effekter för tre av riksintressets olika uttryck som berörs. Då riksintresseområdet har stora kulturhistoriska värden, riskerar planförslaget att ge stora negativa konsekvenser för de riksintressanta uttrycken.

Planförslaget bedöms inte riskera att orsaka påtaglig skada på riksintresset, men planförslaget bedöms påverka möjligheten att uppleva och förstå delar av de riksintressanta uttrycken negativt. Planförslaget riskerar främst att försvåra läsbarheten, och påverka möjligheten att uppleva delar av riksintressets uttryck. Den direkta påverkan som ger upphov till negativa konsekvenser i och med planförslaget sker framför allt på befintliga träd.

För att minska de negativa effekterna har såväl markbeläggning samt antal träd i de bägge alléerna reglerats i detaljplanen utöver det generella kravet på hög arkitektonisk kvalitet och anpassning till platsens karaktär avseende allmän plats.

Till planförslaget har även en förslagshandling tagits fram efter samrådet, som redovisar kommunens ambition för gestaltning av allmän plats i hela parkmiljön samt planområdet. Det är av stor vikt att förslagshandlingens åtgärder genomförs för att minska detaljplanens negativa effekter på kulturmiljön.

Innehållsförteckning

Inledning	5
Bakgrund och syfte	5
Uppdrag och metod	5
Medverkande	5
Avgränsningar	5
Förutsättningar	7
Lagskydd	7
Planeringsförutsättningar	9
Tidigare ställningstaganden och utredningar	10
Metodik	15
Bedömningsgrunder	15
Påverkan – effekt - konsekvens	15
Särskilda bedömningsgrunder riksintresset	16
Påtaglig skada eller ej?	17
Planförslaget	18
Planens syfte	18
Vyer och siktlinjer av särskild betydelse för riksintresset	21
Beskrivning av planens konsekvenser	23
Påverkan	23
Riksintresse för kulturmiljövården - 3 kap 6§ MB	26
Kumulativa effekter	34
Samlad konsekvensbedömning	35
Risk för påtaglig skada på riksintresset	37
Förslag till åtgärder för att minska negativ påverkan	38
Källförteckning	39
Skriftliga källor	39
Arkiv och övriga handlingar	39
Digitala källor	39

Inledning

Bakgrund och syfte

Planområdet ligger i ett centralt läge i Göteborg ett stenkast från många för staden och regionen viktiga målpunkter, så som Götaplatsen, Kungsportsavenyen och Heden. Det upptar den östra delen av kvarteret där Lorensbergsparken är belägen och ligger i korsningen av Södra Vägen och Berzelligatan.

Planområdet har varit bebyggt sedan 1880-talet. Fram till 1969 av en cirkusbyggnad, därefter som parkeringsplats och från och med 1994 bebyggt med det parkeringshus som idag är beläget på platsen. Planområdet ligger i ett kulturhistoriskt viktigt sammanhang och inom riksintresse för kulturmiljövården.

Planarbetet har föregåtts av ett beslut om uppdrag att upprätta detaljplan i byggnadsnämnden den 17 mars 2020, samt med bakgrund i planbesked och markanvisningstävling från 2016. Under 2021 genomfördes ett parallellt uppdrag och vinnande förslaget från februari 2022 låg till grund för ett utkast till samrådshandlingar. Planarbetet har startats om då ett inriktningsbeslut i Stadsbyggnadsnämnden anger att förslaget på ett tydligare sätt ska överensstämma med vissa inriktningar i översiktsplan och stadens budget 2023 avseende planförslagets utformning och gestaltning. Enligt översiktsplan ska den övergripande inriktningen för Göteborgs stadsbyggande vara en bebyggelsestruktur med utgångspunkt i den traditionella kvartersstadens och trädgårdsstadens struktur och enligt budget 2023 ska bebyggelsen hålla hög arkitektonisk kvalitet exempelvis genom planering av klassisk, traditionell arkitektur. Detaljplanen var på samråd under augusti - september 2024 och har därefter reviderats inför granskningsskedet.

Inom ramen för detaljplanearbetet har en kulturmiljöutredning tagits fram, som ligger till grund för arbetet med planförslaget och konsekvensbeskrivningen, *Lorensbergsparken med omgivning, Kulturmiljöutredning*, Acanthus arkitektur & kulturvård, 2021-04-20.

Den antikvariska konsekvensbeskrivningen syftar till att beskriva vilka effekter och konsekvenser planens genomförande får för de kulturhistoriska värden som berörs inom och i anslutning till planområdet. Den syftar också till att belysa effekter och konsekvenser för berört riksintresse för kulturmiljövården och bedöma om risk för påtaglig skada föreligger.

Uppdrag och metod

Föreliggande antikvariska konsekvensbeskrivning för detaljplan för bostäder och verksamheter vid Lorensbergsparken inom stadsdelen Lorensberg har upprättats av Norconsult Sverige AB på uppdrag av Göteborgs Stads stadsbyggnadsförvaltning genom projektledare Sandra Trzil och antikvarie Madelene Seberbrink.

Konsekvensbeskrivningen och de bedömningar som görs i föreliggande rapport tar avstamp i de principer och arbetssätt som beskrivs i Riksantikvarieämbetets handbok för Kulturmiljövårdens riksintressen och Naturvårdsverkets vägledning för kulturmiljö, landskap och bebyggelse inom strategisk miljöbedömning. Värdering och urval kopplat till platsens kulturhistoriska värden etc. utgår från de begrepp och processer som ingår i Riksantikvarieämbetets Plattform kulturhistorisk värdering och urval, samt Boverkets vägledning för kulturvården. Arbetssättet presenteras mer ingående i kapitlet *Metodik*.

Medverkande

Den antikvariska konsekvensbeskrivningen har tagits fram av uppdragsledare och bebyggelseantikvarie Mikael Hammerman, certifierad sakkunnig avseende kulturvården KUL. Rapporten är granskad av Lisa Sarban, bebyggelseantikvarie och certifierad sakkunnig avseende kulturvården KUL 2.

Avgränsningar

Den geografiska avgränsningen för uppdraget utgörs av ett utredningsområde som omfattar planområdet sett i ett större sammanhang i relation till omgivande kulturmiljöer och för planen berörda uttryck av riksintresse för kulturmiljövården.

Förutsättningar

Lagskydd

Plan- och Bygglagen

Plan- och bygglagens hänsyn- och varsamhetskrav (PBL 2 kap 6§ och 8 kap 14§ samt 17§) gäller vid planering inom hela utredningsområdet. Det innebär att vid planläggning och i ärenden om bygglov ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av god helhetsverkan. Ändringar av byggnader ska alltid göras varsamt och deras värden och kvaliteter ska tas till vara.

Särskilt värdefull bebyggelse, särskilt värdefulla bebyggelsemiljöer, allmänna platser och tomter ska skyddas mot förvanskning. Inom planområdet finns i dag inga byggnader som omfattas av skydds- eller varsamhetsbestämmelser i gällande plan.

Kulturmiljölagen

Byggnadsminne

Det finns inget utpekade byggnadsminne inom planområdet, men Lorensbergsteatern som är belägen i direkt anslutning till planområdet skyddas som byggnadsminne enligt kulturmiljölagens tredje kapitel. Markbeläggningen invid Stadsteatern, som delvis ingår i planområdet, skyddas inom ramen för byggnadsminnet Göteborgs Konstmuseum och delar av Götaplatsen.

Miljöbalken

Riksintressen för kulturmiljövården

Riksintressen regleras enligt 3 kap 6§ Miljöbalken. Ett

område som pekats ut som riksintresse bedöms ha så stora kulturhistoriska värden att det är av vikt för hela landet. I den fysiska planeringen ska utpekade riksintressen ges en särskilt tyngdvikt gentemot andra allmänna intressen. Riksintressen ska skyddas mot påtaglig skada, om en åtgärd innebär påtaglig skada på de värden som ligger till grund för utpekandet är åtgärden inte tillåtlig enligt Miljöbalken. Även om skadan inte kan anses som påtaglig ska särskild hänsyn till de riksintressanta värdena visas.

Det finns allmänna råd om tillämpningen av miljöbalkens bestämmelse, framtagna av Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet: NFS 2005:17. De allmänna råden anger bland annat att en påtaglig skada kan uppstå om en åtgärd kan mer än obetydligt skada något av de kulturvärden som utgör grunden för riksintresset. En negativ och irreversibel inverkan på något värde som utgör grunden för riksintresset bör som regel anses utgöra påtaglig skada på kulturmiljön. Vid bedömningen av om en skada skall anses påtaglig bör det vidare beaktas att olika områden är olika känsliga för påverkan. Även tidigare ingrepp och/eller skador bör beaktas. Ytterligare aspekter som tas upp är att ett ingrepp som endast berör en liten del av ett riksintresseområde kan åsamka påtaglig skada samt att åtgärder utanför ett riksintresseområde kan påverka värdena inom området så att påtaglig skada uppstår.

Riksintressen för kulturmiljövården är sammanhängande kulturmiljöer av stor betydelse ur ett nationellt perspektiv. Det är områden som särskilt väl belyser viktiga historiska skeenden. De värden som ligger till grund för utpekandet är knutna till såväl enskilda ob-

jekt och delområden som till miljöns kulturhistoriska och rumsliga samband.

För riksintresset Göteborgs innerstad finns ett flertal kunskapsunderlag som avser förtydliga riksintressets uttryck och motiv. Stadens vägledning för riksintressen för kulturmiljövården redovisas i anslutning till text om översiktsplanen.

Hamn- och sjöfartsstad

Stad som vuxit fram kring sjöfart i kombination med handelsfunktioner som dominerande ekonomisk bas. Karaktäristiska inslag är hamnområden med tillhörande anläggningar, handelshus, rederier, varvsområden mm

Residensstad, Stiftsstad, Skolstad, Fästnings- och Regementsstad (garnisonsstad)

Stad med en eller flera dominerande funktioner i landets regionala administration, som tydligt präglat stadsmiljöns utformning, innehåll och sociala struktur. Läns- och stiftsfunktionerna är äldst, medan skol- och militärväsendets verksamheter ofta tillkom under 1800-talet. Bebyggelsen är ofta storstadsmässig med monumentala byggnader som t.ex. residens, rådhus, tingshus, biskopsgård, läroverk och byggnader för militära ändamål. Högre tjänstemän inom de dominerande verksamheterna utgjorde under 1800- och tidigt 1900-tal stadens ledande skikt. För dem uppfördes representativa bostäder samt byggnader för kultur, loger och sällskapsliv i stadens centrum och omgivningar

- Relevanta ord ur *Ordlista med kulturhistoriska begreppsdefinitioner till miljöer av riksintresse för kulturmiljövården* (RAÄ)

**Riksintresse för kulturmiljövården
Göteborgs innerstad [O 2:1-5]**
Revideringsdatum: 1997-08-18

Motivering:

Storstadsmiljö, formad av funktionen som "Sveriges port mot väster" och det för sjöfart, handel och försvar strategiska läget vid mynningen av Göta älvs vatten-system. Rikets främsta *sjöfartsstad* samt *residensstad*, domkyrko- och universitetsstad, präglad av tre seklers handelsaristokrati. Ett av de förnämsta exemplen på 1600-talets stadsanläggnings- och befästningskonst, och på stadsbyggandet under 1800- och 1900-talen. Den göteborgska byggnadstraditionen med dess olika stadsdelskaraktärer. (*Skolstad, Universitetsmiljö, Stiftsstad*).

Uttryck för riksintresset:

1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna, och strax utanför stadskärnan skansarna Göta Lejon och Kronan samt Exercisheden; andra uttryck för fästningsstaden - västerut från centrum mot älvmynningen - är lämningarna av Älvsborgs slott, det gamla amiralitetsvarvet, Nya Älvsborgs fästning och flottstationen Nya Varvet. 1600-talets stadsbyggande, med landets främsta exempel på holländskt inspirerad kanalstadsplan, med omgivande befästningsgördel och vallgrav, och den regelbundet planerade *förstaden* Haga med sin enklare rutnätsplan. Gatunät, tomtstruktur, bevarade och igenfyllda hamnkanaler. De solida köpmanshus av tegel som tillkom efter bränderna vid 1700-talets mitt. Karaktären hos "Hamngatorna" och de trånga bakgatorna, med huvudsakligen 2-3-våningshus. Utanför den gamla stadskärnan den trädkantade kanalen Fattighusån och Gamla Fattighuset av trä - hela miljön utmärkande för 1700-talets nedbrunna Göteborg - samt **Gamla Allén vid Södra Vägen. Dessutom spridda rester av donationsjordarnas landerier.**

Det tidiga 1800-talets stadsnydning med stadsarkitekt Carl W. Carlbergs nyklassicistiska stenstad inom vallgraven och det bälte av ny bebyggelse och planteringar som uppstod på det nedlagda fästningsområdet enligt Carlbergs plan 1808. Längs vallgravens insida kajgator, öppna platser och salutorg samt byggnadskvarter för bostäder och offentliga byggnader. Längs utsidan parker och gränsboulevarderna Nya Allén.

Hamn-, sjöfarts- och handelsstaden med hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, som visar hur kanalernas ursprungligen slutna innerhamnar fr.o.m. 1840-talet ersattes av älvstrandens djuphamn, och affärlivets utveckling från de gamla patricierhusen till varuhus och saluhallar. Kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse som f.d. Ostindiska kompaniet och andra gamla handelshus kring Stora Hamnkanalen, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier mot älven. Banker och försäkringsbolag vid Hamngatorna samt bostäder för olika sociala skikt. Donationsgrundade anläggningar som parker, sjukhus, skolor, museer och bostadsstiftelser.

Det sena 1800-talets storstadsomdanning och -utbyggnad med anläggningar, områden och bebyggelse som visar på ny samfärdsel teknik, spridningen av olika verksamheter och skilda sociala gruppers levnadsförhållanden. Cityomvandlingen med handelns om- och nybyggnader i storstadsmässig skala, hamnens och järnvägarnas tullpackhus och stationsmiljöer samt de plana kanalbroarna av järn. Kommunaltekniska anläggningar som vattentorn och spårvägarna. **De stora utvidgningsområdena med planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär, bestämda hushöjder, parker och trädplanteringar. Det mondäna Vasastaden - Lorensberg - Heden, med breda, trädplanterade huvudgator som Kungssports-avenyn och Vasagatan, de palatslika "parkkvarteren" och den storstadsmässiga, slutna kvartersbebyggels-**

en med institutioner insprängda bland hyreshusen. Högre upp i Vasastaden rester av tjänstemannaföreningens *trädgårdsstad*. Mönstergilla arbetarbostäder i tegel i Haga och Annedal, och traditionella trähus blandade med stadsmässiga landshövdingehus.

1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden, med de inledande decenniernas terränganpassade, orgelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsstaden. Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker, och anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv. Övre Vasastaden-Lorensberg med institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter med inslag av landshövdingehus. Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner. Lorensbergs villastad och Nedre Johannesbergs slutna hyreshus-kvarter. Folkhemmets funktionella stadsbyggande i Övre Johanneberg med väderstrecksorienterade lamellhus i bergig naturmiljö. Göteborgska särdrag i stadsbilden. Stadssiluetten från älven och bergshöjderna runt staden med utblickar mot stadens omgivning. Den topografiskt och socialt betingade karaktären av många småstäder i storstaden, d. v. s. ett lapptäcke av tydligt åtskilda stadsdelar. Kanalstadens vattenstråk och kontakten med älven. Byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd, det gula "Göteborgsteglet" med den carlbergiska nyklassicismen följd av medeltidsromantiken vid 1800-talets mitt, den rikt formade sena 1800-talsbebyggelsen i puts och tegel och med stort inslag av polykromi, landshövdingehusen och deras olika utvecklingsskeden. **Gatukaraktären med gatsten och gånghållar i bohustranit samt de rikliga inslagen av grönska i stadsbilden.** Drag som visar på de livliga kontakterna med Storbritannien och Europas västra delar.

Planeringsförutsättningar

Översiktsplan

Göteborgs stads översiktsplan antogs i december 2021. I ÖP anges markanvändningen för själva planområdet som *Blandad stadsbebyggelse – Stadskärna* med följande rekommendationer:

Innerstaden (stadskärnan och den utvidgade innerstaden) ska kompletteras så att bostäder, service och arbetsplatser även fortsättningsvis blandas. Verksamheter som är störande för sin omgivning ska undvikas. Nybyggnation ska i första hand ske på redan ianspråktagen mark. Vid komplettering med bostäder och arbetsplatser ska alltid samhällsservice som exempelvis skola och förskola, säkerställas i närområdet eller vid behov tillskapas.

Inriktningen för innerstaden som helhet är hög täthet och funktionsblandning. Inom området bör en differentiering av funktionsblandning och täthet kopplas till läge enligt följande:

- Hög exploateringsgrad med hög andel verksamheter och lägre bostadsinnehåll i noder.
- Medelhög exploateringsgrad med jämn blandning av bostäder och verksamheter i stråk.
- Lägre exploateringsgrad med högt bostadsinnehåll i mellan-områden.

Tillgänglighet för fotgängare och cyklister ska stärkas. I stadskärnan och i den utvidgade innerstaden behöver kollektivtrafiken anpassas till omgivande stadsmiljö. Kollektivtrafik i hög hastighet ska om möjligt ske planskilt. Vid förändringar ska hänsyn tas till den befintliga bebyggelsens karaktär och kulturhistoriska innehåll. Särskilt gäller detta i den historiska stadskärnan. All typ av handel ska främjas, men anpassas till den täta stadens premisser. Viktiga handelsstråk och kopplingar ska prioriteras och målpunkter med koncentrerad handel utvecklas för att utvidga centrum och skapa fler och längre handelsstråk.

För området gäller även tematiska inriktningar för Gestaltad livsmiljö, Parker, natur och vatten, bostäder, Samhällsservice och teknisk försörjning, Mobilitet och infrastruktur, Näringsliv och handel samt Hälsa och säkerhet.

Markanvändningen för Lorensbergsparken anges som *Bostadsnära park och natur* med följande rekommendation:

Bostadsnära parker och naturområden behöver vara minst 0,2 hektar stora, minst 45 meter breda och sammanhängande. Där bostadsnära park saknas kan stads- eller stadspark som nås inom 300 meters gångavstånd fylla funktionen som bostadsnära park för boende och verksam i området. Så långt det är möjligt bör dessa göras tillgängliga för alla från bostaden utan att korsa trafikled, större vattendrag eller större nivåskillnader. Målsättningen är att det ska finnas ett komplett utbud av bostadsnära parker.

Som en bilaga till Översiktsplanen finns också en vägledning för riksintressen för kulturmiljövården – Översiktsplan för Göteborg Vägledning för riksintressen för kulturmiljövården Bilaga till antagandehandling december 2021.

I vägledning listas ett antal förändringsanspråk som kan innebära påverkan på riksintressets uttryck samt stadens förhållningssätt för att tillgodose riksintressets anspråk.

Inom riksintresseområde Göteborgs innerstad [O 2:1 – 5] finns bland annat följande förändringsanspråk som kan innebära påverkan på riksintressets värdebärande uttryck:

- Stadsutveckling i strategiska lägen som ger förändrade visuella sammanhang, såsom till exempel förbyggda utblickar, blockerade siktlinjer och skydda landmärken
- Bebyggelseförtätning som bryter mot landskapsbilden och en lokal tradition av bebyggelse som följer terrängen och betonar topografin.
- Förtätning med höga hus som innebär en betydande förändring av stadsbilden
- Bebyggelseomvandling med sammanslagning av fastigheter
- Ombyggnader i form av till- och / eller påbyggnader som

- förändrar bebyggelsens skala
- Rivning av befintlig bebyggelse
- Bebyggelseförtätning i öppna stadsrum, kantzoner eller grönområden
- Ett mer intensivt nyttjande av kulturhistoriskt värdefulla offentliga miljöer, till exempel parker och andra grönområden

Genom följande förhållningssätt avser staden tillgodose riksintresset inom område Göteborgs innerstad [O 2:1 – 5]:

- Innerstadens höga kulturhistoriska värde innebär en generell sett hög känslighet för förändringar.
- Den göteborgska stadstopografin med det dramatiska äldvalandskapet ska även i framtiden vara avläsbar. Bebyggelsens utformning och placering i förhållande till topografin är en viktig del i detta vilket det ska finnas en stor medvetenhet kring vid förändring och förtätning. Utsiktsplatser och öppna landskapsrum som ger överblick över den speciella stadstopografin ska värnas.
- Stadssiluetten betraktad från älvrummet ger en värdefull överblick över innerstadens historiska utvecklingsskeden. Riksintressets uttryck utgör här en central del i den centrala stadens attraktivitet, identitet och stadsbildens symbolvärde.
- Tillkommande projekt inom och angränsande till området ska studeras genom stadsbildsanalys gällande påverkan på riksintressets uttryck i stadssiluetten. Den historiska stadskärnans gentemot omgivningen lägre kropp och siluettlinje ska värnas för den befästa stadens fortsatta avläsbarhet.
- Projekt som tillkommer inom och i anslutning till riksintresseområdet ska medvetet förhålla sig till innerstadens delområden och utbyggnadsepokers historiska avläsbarhet och karaktär, från skalor och proportioner till form-, färg- och materialpalett, ordningar och detaljer. Stor vikt ska läggas vid historisk avläsbarhet i den arkitektoniska helhetsverkan.
- Fästningsstadens berättelse ska värnas, lyftas och stärkas.
- Förändringar i stadsmiljön ska uppvisa minst lika hög arkitektonisk kvalitet som befintligt. Gestaltningsgrepp ska kunna motiveras väl i förhållande till kulturmiljön. Samtliga projekt inom området ska därför ta sin utgångspunkt i aktuella kulturmiljöunderlag och ha en hög ambitionsnivå för gestaltningen.

För riksintressets delområde Stenstaden mm pekas följande

jande övergripande karaktärsdrag ut som särskilt viktiga att värna:

Det blågröna stråket med vallgraven och Kungsparken. Vattendragen med sina stenskodda kanter, stränder och broar. Parkmiljön som helhet med äldre träd, pelouser, skulpturer och gångvägar.

Trädgårdsföreningen. Engelskinfluerad park med tillhörande institutions och verksamhetsbyggnader. Parken har viktiga visuella sammanhang med Kungsparken och Nya Allén, vallgraven och den sammanhållna historiska miljön längs Stora Nygatan med synagogan och omgivande välbevarad 1800-talsbebyggelse.

Stora Teatern med sitt öppna läge invid Kungssportsavenyn.

Välbevarad och omsorgsfullt utformad arkitektur från 1860-talet till 1900-tlets första decennier.

Planmönster med rätvinkliga rutnätsskvarter, raka gator, bredare avenyer och inslag av plantering och parker. Inslag av förträdgårdar.

Villaområden med trädgårdar med höga träd och terrassmurar.

Terränganpassat planmönster i söder, med krökta gator, brutna gatuperspektiv och öppna grönområden som synliggör topografin.

Institutioner. Fritt liggande byggnader omgivna av parker, trädgårdar, öppna platser och rymliga gårdar.

Gällande detalj-/stadsplan

För större delen av planområdet gäller en äldre ändring av stadsplanen, för del av stadsdelen Lorensberg i Göteborg, Lorensbergsparken mm (1480K-II-2663), från 1947. Planen anger markanvändningen för området närmast Berzelligatan som Allmänt ändamål, med syfte att möjliggöra eventuell ny teaterbyggnad eller annan användning som faller inom ramen för den angivna

markanvändningen. För en mindre del av planområdet som angränsar till Lorensbergsparken gäller en något nyare detaljplan för Stadsbiblioteket, park Avenue Hotel, Lorensbergsteatern m.fl (1480K-II-4993), antagen 2011. Samtliga byggnader i kvarteret omfattas av ett flertal skydds- och varsamhetsbestämmelser samt rivningsförbud. Även parkmiljön omfattas av skyddsbestämmelser. Den del som berör nuvarande plan regleras endast med markanvändningen Torg och som prickmark som ej får bebyggas.

Göteborgs bevarandeprogram - Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, ett program för bevarande del I

Göteborgs Stads bevarandeprogram är antaget av Kommunfullmäktige och utgör stadens huvudsakliga kunskapsunderlag vid hanteringen av plan- och bygglovsärenden. De byggnader och bebyggelsemiljöer som finns med i bevarandeprogrammet bedöms som särskilt värdefulla (8 kap. 13§ PBL). Programmet beskriver i korthet vad som är särskilt värdefullt eller karakteristiskt.

Planområdet är beläget inom området *Vasaparken – Götaplatsen – Renströmsparken* (Vasastaden 6:B, 10)

Motivering:

Parkerna, platserna och de enskilda byggnaderna bildar tillsammans ett sammanhängande stråk med en värdefull och delvis unik miljö.

Av särskilt värde från arkitekturhistorisk synpunkt är Götaplatsen med sina representativa byggnader för kultur och bildning samt skolområdet i sydväst med välbevarade monumentalt utformade byggnader. De enskilda byggnaderna har alla en tidstypisk och mycket omsorgsfullt utformad arkitektur (se beskrivning). Av intresse är också att området innehåller delar av gamla landeriparker.

Beskrivning – karaktär:

Karaktäristiskt för stråkets miljö är de fritt liggande byggnaderna som alla omges av parker, trädgårdar, öppna platser eller rymliga gårdar.

De två största parkerna är Vasaparken och Renströmsparken. Vasaparken ligger delvis på en bergsknalle och är klart avgränsad mot omgivningen. "Högskolan" har ett monumentalt läge i parkens norra del där symmetriskt anlagda uppfartsvägar för fram till byggnaden. Renströmsparken har mindre skarpa gränser och anslutande byggnader är oregelbundet placerade.

Andra viktiga parkavsnitt är den lilla platsen väster om Vasa Kyrkoplan, parken mellan Landsarkivet och skolorna samt resterna av Lorensbergsparken.

Götaplatsen är områdets tyngdpunkt och utgör också Kungssportsavenyns avslutning mot söder. Platsens övre del domineras av Konstmuseet och Konsthallen som nås via omsorgsfullt anlagda trappor och terrasser. Den nedre delen har Poseidon i centrum och omges av Stadsteaterns och Konserthusets lägre entréfasader. Miljön som helhet har en monumental prägel vilken förstärks av de symmetriska naturstensterrasserna kantade av järnpollare med stadens vapen och grova järnkedjor.

Cirka 20 enskilda byggnader som har stort kulturhistoriskt värde ingår i stråket.

Tidigare ställningstaganden och utredningar

Riksintressen inom Göteborg – Uttolkning av riksintresse för kulturmiljövården

Göteborgs stad har tagit fram ett planeringsunderlag som i syfte att uttolka och precisera innebörden av beslutstexterna till de riksintresseområden för kulturmiljövården som är belägna i centrala Göteborg. Utifrån kartor och illustrationer presenteras det kulturhistoriska sammanhang (innehåll) som bär riksintressets uttryck och motiv tillsammans med stadens övergripande karaktärsdrag. Övergripande förhållningssätt för riksintresset ges tillsammans med rekommendationer för hur viktiga fysiska och rumsliga uttryck ska värnas.

Kulturmiljöutredning – Lorensbergsparken med omgivning

Som underlag för arbetet med detaljplanen har en kulturmiljöutredning tagits fram inom ramen för planprocessen (Acanthus 2021). Kulturmiljöutredningens värdering, beskrivningar och slutsatser utgör underlag för föreliggande konsekvensbeskrivning. Framförallt de slutsatser som presenteras i delen *Slutresultat och antikvarisk analys* i form av områdets känslighet och uttolkningen av riksintressets uttryck. Utredningens resultat utgör tillsammans med övriga utpekanden och lagskydd grunden för de kulturhistoriska värden som effekt- och konsekvensbedömningen utgår från.

I kulturmiljöutredningen konstateras att planområdet och det något större utredningsområdet sammantaget innehåller *mycket höga kulturhistoriskt värdefulla egenskaper. Tillsammans utgör platserna, stråken, parken med grönskastrukturer samt bebyggelsen en tydligt avläsbar och unik miljö i Göteborgs innerstad med högt berättarvärde gällande stadens historia.*

I utredningen beskrivs dels hur områdets kulturhistoriska värde uttrycks. Detta görs på tre olika skalnivåer – övergripande – inom kvarteret – i Lorensbergsparken. Nedan listas de i rapporten identifierade kulturhistoriska uttrycken kortfattat.

Övergripande

- Rutnätsstaden och stenstaden
- Götaplatsen
- Kungssportsavenyen
- Heden
- Södra Vägen
- Lorensbergsparken

Inom kvarteret

- Spår efter stadens landerier
- Kvarteret som rekreationsområde och plats för stadens nöje
- Tydlig anknytning till kulturinstitutionerna kring Götaplatsen
- Bebyggelse med varierade uttryck
- Arkitektoniskt samspel i fasadmaterial och volymer

I Lorensbergsparken

- Historisk rest som landerimiljö
- Spår av 1800-talets engelska park i form av äldre träd
- Den öppna platsen på platsen för Folkteaterns tidigare placering
- Skulpturer från olika tider

I utredningen pekas också områdets känslighet ut, under rubriken *Kritiska punkter*. Sammanlagt beskrivs åtta olika aspekter som är känsliga för förändring, samt i vilken utsträckning dessa aspekter berör riksintressets uttryck och/eller motiv. Punkterna är tematiskt indelade under följande rubriker:

- Lorensbergsparkens utbredning
- Trädbeståndet
- Lorensbergsteatern i parken
- Parkens funktion som offentligt stadsrum
- Kvarteret som parkmiljö med kulturinstitutioner och del av stenstadsutbyggnaden
- Arkitektonisk inordning i parkkvarteret
- Stenstadens historiska upplevelseinnehåll

För samtliga känsligheter (kritiska punkter) görs i rapporten en tolkning av riksintressets uttryck för respektive känslighet, under rubriken *riksintressegrunden*.

Konsekvensbeskrivningen avseende riksintresse för kulturmiljövården utgår från den tolkning av riksintressets uttryck som gjorts inom ramen för kulturmiljöutredningen.

I tabellen på följande sidor listas samtliga känsligheter (kritiska punkter) och tolkningen av riksintressets uttryck, så som det redovisas i kulturmiljöutredningen, samlat. Tabellen har kompletterats med en rad som listar vilka av riksintressets uttryck som berörs.

I kulturmiljöutredningen presenteras också en samlad bedömning av planförslagets övergripande inriktning där de identifierade känsligheterna (*kritiska punkter* i utredningen) ställs mot planens inriktning:

De ovan identifierade kritiska punkterna visar att det just är skälfrågan som utgör den samlade brännpunkten för projektets problemhantering. Detta vid sidan av det faktum att parkens utbredning och de yttre kringliggande trädraderna utgör ett minimum för att kvarteret fortfarande skall kunna uppfattas och upplevas som just en parkmiljö.

Den samlade antikvariska bedömningen är att exploateringen med bostäder i denna del av kvarteret utgör en mycket stor utmaning i skarp konflikt med riskintessegrunden.

I kulturmiljöutredningen har totalt 10 olika vyer mot planområdet nyttjats för en synbildsanalys, vyerna visas på sidan 14.

Känslighet (Kritisk punkt i Kulturmiljöutredning) Acanthus 2021	Tolkning av riksintressets uttryck (Riksintressegrunden i kulturmiljöutredning, Acanthus 2021)	Riksintressant uttryck (Från riksintressebeskrivning, RAÄ 1997)
Lorensbergsparkens utbredning	Parkmiljöns befintliga utbredning bedöms representera ett signifikant uttryck för riksintressegrunden. [...] För fästningsstaden uttrycks det kulturhistoriska innehållet bland annat i spåren efter de landerier som låg längs Södra Vägen och bland dem innefattas Lorensbergparken som ett upplevelserikt spår efter landeriet. Gällande kulturens och utbildningens centrums kulturhistoriska innehåll återfinns detta bland annat i Stadsbiblioteket samt Lorensbergsparken med Lorensbergsteatern. Platsen hade tidigt stor betydelse för kultur och nöje i Göteborg.	1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna, och strax utanför stadskärnan skansarna Göta Lejon och Kronan samt Exercisheden; andra uttryck för fästningsstaden – [...] samt Gamla Allén vid Södra Vägen. Dessutom spridda rester av donationsjordarnas landerier.
Trädbeståndet	Som parkmiljöns mest strategiska stadsbyggnadselement är träden avgörande för bibehållandet av riksintressegrundens uttryck gällande fästningsstadens kulturhistoriska innehåll som spår efter Lorensbergs landeri	
Lorensbergsteatern i parken	Lorensbergsteatern är den enda bevarade byggnaden från nöjesparken och har på så sätt en central betydelse för bibehållandet av uttrycken för riksintressegrunden med avseende till kulturens och utbildningens centrums uttryck i riksintresset. Detta förstärks av att teaterbyggnaden framträder som en visuell dominant och identitetsgivare till parkmiljön, en monumental roll som är känslig för rumsligt påträngande byggnader i sin närhet avseende till såväl avstånd som skala.	1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden, med de inledande decenniernas terränganpassade, oregelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsstaden. Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker, och anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv. Övre Vasastaden-Lorensberg med institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter med inslag av landshövdingehus. Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner. [...] Gatukaraktären med gatsten och gånghållar i bohusgranit samt de rikliga inslagen av grönska i stadsbilden.
Parkens funktion som offentligt stadsrum	Parkens offentliga funktion har betydelse för bibehållandet av möjligheterna att på ett otvunget och övertygande sätt fortsatt kunna tillgodogöra sig parkens historiska funktioner på ett upplevelserikt sätt, och därmed också riksintressets uttryck för kulturens och utbildningens centrum.	
Kvarteret som parkmiljö med kulturinstitutioner och del av stenstadsutbyggnaden	Kvarteret med dess kontrasterande typologi gentemot de slutna stenstadskvarteren samt starka koppling till utvecklingen av stadens rekreations- och nöjesliv representerar ett uttryck för kulturens och utbildningens centrum som en integrerad del av stadens fortsatta utvidgning med fullföljande av rutnätsstaden med slutna stenhuskvarter. [...]	
Arkitektonisk inordning i parkkvarteret	Ej beskrivet i rapport	
		Inga berörda uttryck för riksintresset.

Stenstadens historiska upplevelseinnehåll	Ej beskrivet i rapport. Följande uttolkning görs i <i>Riksintressen inom centrala Göteborg - Uttolkning av riksintressegrunden för kulturmiljövård</i> (Göteborgs stad, 2020) för berörd del av riksintressets uttryck: • Södra vägen: Från vägskäl, förbi grönskande landerier och stenstadsbebyggelse från olika utbyggnadsskeden. Det gamla landsvägsstråket angörs vid ett gammalt vägskäl och passerar grönskande landeriparker och stenstadskvarter från flera utbyggnadsskeden tills det öppnas upp av det märkvärdiga, väldiga fältet Exercisheden och det lummiga vallgravsstråket. • Heden: Stenstadens öppna angöringspunkt med fortifikatorisk koppling. • Kungsportsavenyn: Paradgata som genom bredd och påkostad bebyggelse signalerar stenstadens viktigaste gata. Angöringspunkten i norr med parkvillor och parkkvarter, vidare till 1920-talets terränganpassade bostadsområden i söder och kulturens finrum med Konstmuseet i fonden. • Den gamla promenadallén och landsvägen in till staden med sina alléträd längs öppen militärhistorisk plats. • De rutnätsindelade gaturummen med enhetlig bredd över hela området och hushöjder som ökar knappt märkbart mot söder. Genombrytande boulevarder och utstrålande utbyggnadsgator med förgårdar i bredare gaturum. • Hedens komprimerade stenstad med förgårdsmark och alléträd som öppnar upp. • Siktlinjer från Södra vägen över Hedens öppna plats med omgivande stenstad avgränsade mot platsen med alléträd. • Rektangulära kvarter med avskurna hörn. • Förträdgårdar som lättar upp tät stenstad. • Institutionsbyggnader inbyggda mellan bostadshus eller fritt liggande i egna kvarter. • Varierande fasadkaraktärer från olika utbyggnadsperioder men sammanhållen bebyggelseskala och enhetliga gaturum. • Välintegrerade och uttrycksfulla solida fasader med hög detaljeringsgrad i sammanfogningar av olika byggnadselement, samt med tydlig indelning i vertikal och väldefinierade takavslutningar.	<i>Det sena 1800-talets storstadsomdaning och -utbyggnad med anläggningar, områden och bebyggelse som visar på ny samfärdsel teknik, spridningen av olika verksamheter och skilda sociala gruppers levnadsförhållanden [...] De stora utvidgningsområdena med planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär, bestämda hushöjder, parker och trädplanteringar. Det mondäna Vasastaden - Lorensberg - Heden, med breda, trädplanterade huvudgator som Kungsportsavenyn och Vasagatan, de palatslika "parkkvarteren" och den storstadsmässiga, slutna kvartersbebyggelsen med institutioner insprängda bland hyreshusen.</i>
Fler riksintressegrunder i visuellt samspel	Kvarterets betraktande från Södra Vägen mot sydväst och Berzeliigatan utgör den enda synbild där flera av riksintressegrunderna framträder i ett och samma blickfång på ett både upplevelserikt och övertygande sätt. I denna synbild framträder uttryck för (spår efter) landeriet, nöjesparken, institutionsmiljön och stenstaden i nära visuell samverkan. Detta med perspektiv från gamla landsvägen och utan visuellt distraherande inverkan från hotellets högbyggnad under sommarhalvåret. Denna berättande dynamik i stadsrummet beror på dess successiva trappning, vilken i sig utgör en stadsbyggnadskvalitet som skapar ett intresseväckande "djupseende" in i den historiska stadsbyggnadsprocessen. Sammantaget betyder detta att skalfrågan utgör en avgörande kritisk punkt just där möjligheterna att tillgodogöra sig flera av riksintressegrundens uttryck på ett samlat och upplevelserikt sätt ligger i vågskålen. Detta gäller i högsta grad det fält som synbild 3 i kartredovisningen omfattar.	Samtliga tre berörda riksintressanta uttryck.

INLEDNING

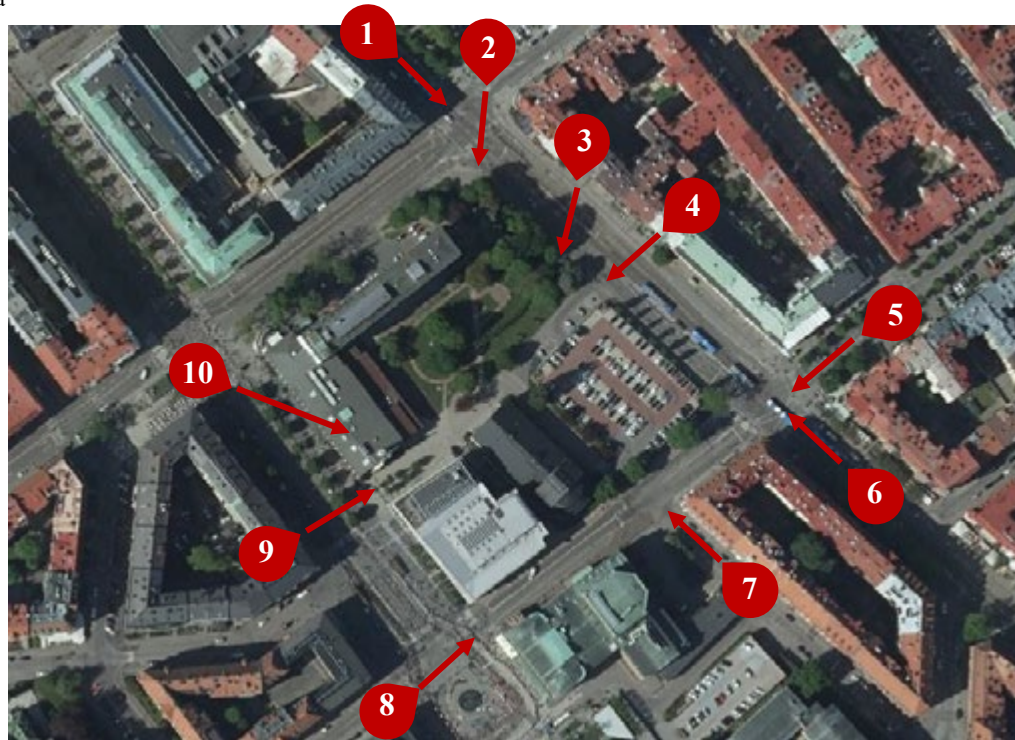
Tio synbildsanalyser har genomgående bearbetats av bebyggelseantikvarie och landskapsarkitekt.

Syftet är att förtydliga och peka ut stadsrummets värdefulla karaktärsdrag och känslighet.

Synbilderna har analyserats utifrån platsernas specifika upplevelser och samband baserade på byggnader, parken, grönska, träd, stråk, material, detaljer, siktlinjer och fond.

Kartbilden med röda siffror och pilar visar synbildsanalysernas olika synvinklar:

1. Från korsningen Engelbrektsgatan - Södra Vägen söderut.
2. Från korsningen Engelbrektsgatan - Södra Vägen diagonalt genom parken mot Lorensbergsteatern i sydväst.
3. Från norra delen av Södra Vägen mot Lorensbergsparken samt Stadsteatern och Stadsbiblioteket i sydväst.
4. Från Södra vägen mot Avenyn i väster.
5. Från korsningen Södra Vägen - Berzeliigatan mot Götaplatsen i väster.
6. Från korsningen Berzeliigatan - Södra Vägen mot Heden i norr.
7. Från Berzeliigatan mot Lorensbergsteatern, parkeringsdäcket och parken i norr.
8. Från Götaplatsen mot parkeringsdäcket och Berzeliigatan samt Södra Vägen i öster.
9. Från Avenyn mot Södra Vägen i öster med Park Avenue Hotel.
10. Från Avenyn mot Lorensbergsparken och Götaplatsen i söder.

Metodik

Bedömningsgrunder

Konsekvensbedömningen utgår ifrån vilken typ av effekter den föreslagna åtgärden får i relation till det identifierade kulturhistoriska värdet. De kulturhistoriska värden och känsligheter som identifierats i tidigare framtagna kulturmiljöutredning (Acanthus 2021) utgör utgångspunkt för bedömningen.

Påverkan – effekt - konsekvens

I föreliggande rapport används de begrepp som används i miljökonsekvensbeskrivningar i Sverige;

Påverkan	Den fysiska åtgärden i sig.
Effekt	Den förändring som uppkommer i omgivningen.
Konsekvens	Betydelsen av denna förändring.

Med effekt menas den förändring i miljön som påverkan medför. En effekt kan vara både direkt och indirekt och kan bestå i såväl en utträdning av en kulturhistoriskt värdefull lämning eller del av miljö, som förändrade samband eller en förändrad karaktär. En indirekt effekt av en åtgärd kan också vara att förutsättningarna för förvaltning och underhåll eller användning på sikt förändras. Effekter kan vara både positiva och negativa, gemensamt för effekter på kulturmiljö är att de påverkar läsbarheten av miljöns kulturhistoriska värde.

I föreliggande konsekvensbedömning har följande bedömningsskala använts. Samma typ av skala används vanligtvis för bedömningen i en miljökonsekvensbedömning.

	Stor negativ effekt	Måttlig negativ effekt	Liten negativ effekt	Försumbar/ingen negativ effekt
Stort värde	Mycket stor negativ konsekvens	Stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
Måttligt värde	Stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens	Ingen/försumbar konsekvens
Lågt värde	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens	Ingen/försumbar konsekvens	Ingen/försumbar konsekvens

Matris för konsekvensbedömning

Stor negativ effekt: uppstår när en föreslagen åtgärd medför att kulturmiljövärden går förlorade och den historiska läsbarheten försvåras kraftigt eller upphör helt.

Måttlig negativ effekt: Uppstår när en föreslagen åtgärd medför att kulturmiljövärden fragmenteras eller skadas. Värden går delvis förlorade så att helheten inte kan uppfattas och den historiska läsbarheten reduceras.

Liten negativ effekt: Uppstår när en föreslagen åtgärd medför att kulturmiljövärden som inte är betydelsebärande för kulturmiljöns helhet och historiska samband/strukturer skadas eller tas bort. Den historiska läsbarheten kan även fortsättningsvis uppfattas.

Försumbar eller ingen negativ effekt: Uppstår när föreslagen åtgärd inte påverkar identifierade kulturmiljövärden i någon märkbar omfattning. Den historiska läsbarheten är lika god som innan genomförd åtgärd.

Stort värde: Särskilt välbevarade och värdefulla kulturmiljöer eller objekt som berättar om en viss historisk funktion, ett förlopp eller ett kulturhistoriskt sammanhang, med en hög grad av historisk läsbarhet. Miljöerna och objekten ingår i ett tydligt sammanhang. Omfattar även avgränsade miljöer som är särskilt betydelsebärande för ett förlopp eller en tid där sammanhanget är otydligt eller har brutits.

Måttligt värde: Kulturmiljöer eller objekt som berättar om en viss historisk funktion, ett förlopp eller ett

kulturhistoriskt sammanhang. Miljöerna eller objekten är värdefulla men det övergripande sammanhanget kan vara otydligt eller brutet. Miljöerna och objekten är vanligt förekommande men viktiga för den historiska läsbarheten.

Lågt värde: Avgränsade kulturmiljöer eller objekt där det kulturhistoriska sammanhanget är otydligt eller har brutits. För dessa miljöer och objekt är graden av historisk läsbarhet låg.

Särskilda bedömningsgrunder riksintresset

I arbetet med konsekvensbedömningen har utgångspunkten tagits i de generella bedömningsgrunder rörande påverkan på riksintressen för kulturmiljövården som redovisas i Riksantikvarieämbetets riksintressehandbok. Bedömningsgrunderna utgår från fyra övergripande frågeställningar, som sedan bryts ned i ett antal mer precisa frågeställningar. Olika typer av åtgärder kan medföra att en riksintressant miljöns möjligheter att tydligt visa ett riksintressant kulturhistoriskt sammanhang påverkas negativt.

Frågeställningarna utgör ett verktyg för att kartlägga och analysera arten och omfattningen av förändringen i relation till de värden som utgör motiv till utpekandet av ett riksintresse.

Vad försvinner och vad tillkommer?

- Försvinner enskilda objekt, strukturer eller visuella och funktionella samband som har betydelse för läsbarheten av den riksintressanta miljön?
- Tillkommer nytillskott som påverkar kulturmiljöns skalor, former eller karaktärsdrag på ett sådant vis som negativt inverkar på läsbarheten – d.v.s. möjligheterna att förstå och uppleva den riksintressanta kulturhistoriska utvecklingen i landskapet?

Är påverkan visuell eller funktionell?

- Påverkas siktlinjer, skala, sammanhang, rumsligheter, orientering eller andra aspekter av den visuella upplevelsen av miljön på ett sådant vis som inverkar negativt på möjligheterna att förstå och uppleva den riksintressanta miljön?
- Påverkas rörelsestråk, kommunikationsleder eller andra funktioner och förutsättningar med betydelse för möjligheten att bruka, förvalta och röra sig inom miljön?
- Kan åtgärden innebära att tillgängligheten till miljön minskar, att området fragmenteras, barriärer skapas eller att möjligheterna att besöka miljön på annat sätt försvåras?

Är påverkan direkt eller indirekt?

- Är det troligt att åtgärden kan komma att följas av andra åtgärder eller särskilda anläggningar vilka i sig kan medföra negativa konsekvenser?
- Finns det risk för att åtgärden på sikt minskar möjligheterna att bruka och förvalta miljön, eller leder till en sådan ändrad användning av miljön att läsbarheten av det riksintressanta kulturhistoriska sammanhanget påverkas negativt?

Är påverkan tillfällig eller bestående?

- Innebär åtgärden att möjligheterna att förstå och uppleva eller bruka den riksintressanta miljön kraftigt försämras under en begränsad tid?
- Försvinner riksintressanta egenskaper och uttryck eller tillkommer nytillskott som påverkar den riksintressanta miljön negativt?

	Förändring						
Områdets värden kommer att	förädlas	förökas	förstärkas	förbli oförändrade	försvagas	förvanskas	försvinna
Innebörd	förbättring			neutral påverkan	skada	påtaglig skada	
Förhållnings-sätt	Inspirera - stärka			Hänsyn	Hindra - lindra	Ej tillåtligt	
	Berika			Bruka varsamt	Minimera skadan	Undvika skadan	

Schematisk illustration som visar handlingsutrymmet vid tillämpningen av Miljöbalkens hushållningsbestämmelse. Ur Handbok - Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, Riksantikvarieämbetet (2014)

Påtaglig skada eller ej?

Riksintressen enligt 3 kap 6§ Miljöbalken ska skyddas mot påtaglig skada, om en åtgärd innebär påtaglig skada på de värden som ligger till grund för utpekandet är åtgärden inte tillåtlig enligt Miljöbalken. Även om skadan inte kan anses som påtaglig ska särskild hänsyn till de riksintressanta värdena visas. Förändringar som påverkar riksintressanta värden bedöms utifrån dess grad av påverkan. Det är Länsstyrelsen som bedömer om en åtgärd medför påtaglig skada. Till grund för Länsstyrelsens bedömning kan miljökonsekvensbeskrivningar, konsekvensbedömningar eller andra kulturmiljöutredningar behöva tas fram. Hur de allmänna råden ska tolkas har förtydligats av Riksantikvarieämbetet i riksintressehandboken. För att avgöra om åtgärden medför mer än obetydlig skada analyseras dels vilka egenskaper som påverkas och i vilken omfattning dessa påverkas.

Vilka egenskaper påverkas?

- Påverkar åtgärden de egenskaper som är centrala för läsbarheten och upplevelsen av miljön – d.v.s. de, eller delar av de, fysiska uttryck utan vilka det riksintressanta kulturhistoriska sammanhanget inte längre kan läsas?
- Påverkar åtgärden sådana egenskaper som stödjer eller förstärker läsbarheten och upplevelsen av miljön?

Hur påverkas miljöns värden?

- Förloras eller förvanskas de värden som ligger till grund för utpekandet?
- Försvagas dessa värden så att området mindre väl belyser det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet?

Landskapets läsbarhet – d.v.s. möjligheterna att förstå och uppleva ett områdes riksintressanta kulturhistoriska sammanhang, såsom det kommer till uttryck i landskapet – är central vid urvalet av riksintressen och därmed även i analysen av en förändrings påverkan på kulturmiljön. Kulturmiljövårdens riksintressen är *sammanhängande kulturmiljöer* som kännetecknas av att de genom sitt innehåll *särskilt väl återspeglar* viktiga delar av den kulturhistoriska utvecklingen i landskapet. Miljöns riksintressanta egenskaper består i alla de fysiska uttryck - objekt, karaktärsdrag, strukturer, funktioner och samband - som gör den riksintressanta historien läsbar i landskapet. Det är åtgärdens konsekvenser för denna läsbarhet som ska lyftas fram i skadeanalysen. Avgörande för bedömningen är *i hur hög grad platsen fortsatt kommer att karaktäriseras av eller kunna återspegla det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet*. Åtgärdens påverkan på både miljön som helhet och på de enskilda objekt som är av betydelse för miljöns läsbarhet ska bedömas.

- Ur Handbok - Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, Riksantikvarieämbetet (2014)

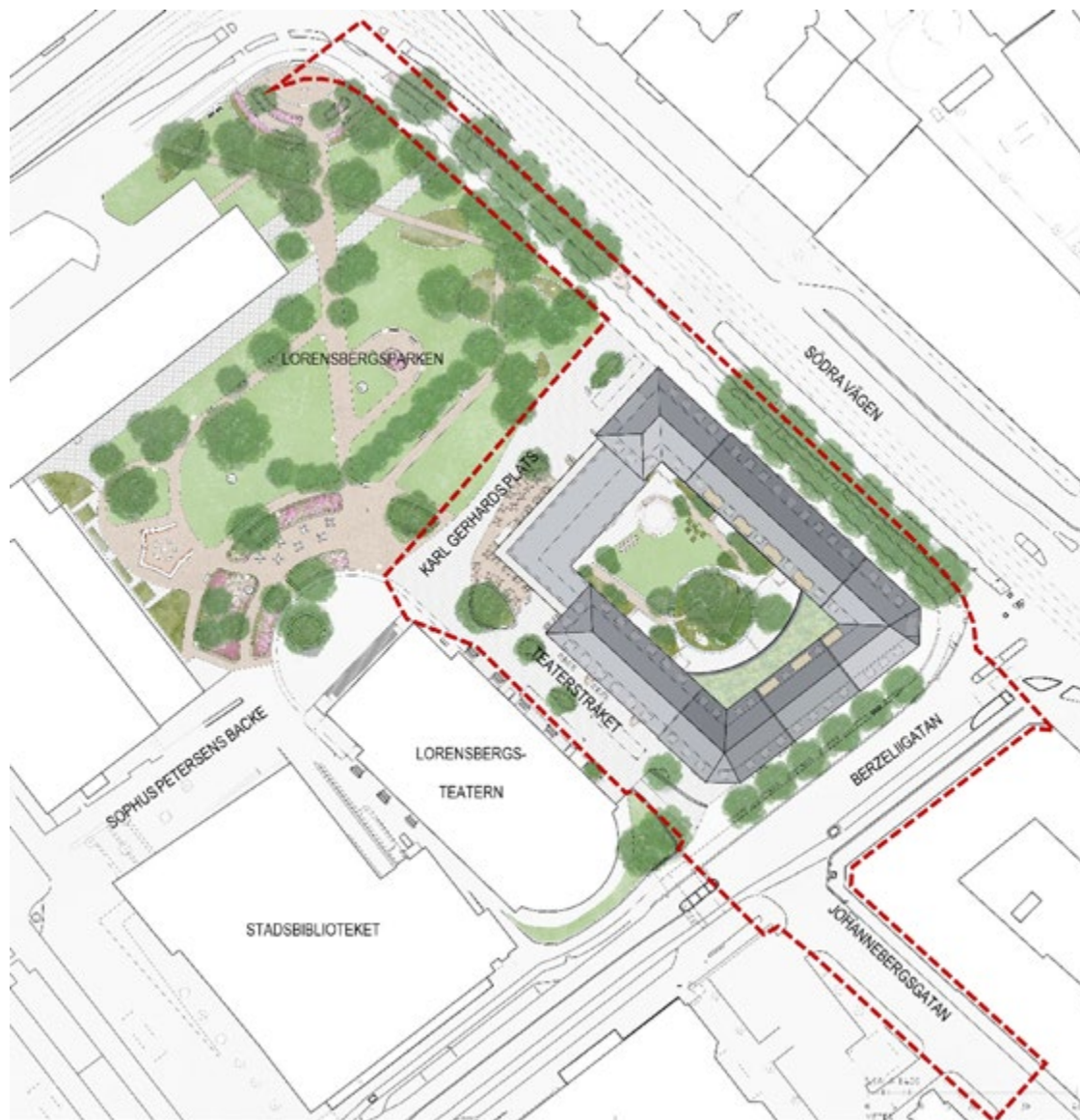
Planförslaget

Planens syfte

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra nya bostäder och lokaler i ett centralt läge, stärka omgivande gator med urbana verksamheter och skapa trygga och tillgängliga stråk runt och igenom kvarteret där planområdet ingår. Stadsbyggnadskvaliteter liksom kulturhistoriska och arkitektoniska värden ska säkerställas. I enlighet med intentionerna i stadens översiktsplan och budget syftar planen till att uppnå de stadsbyggnadskvaliteter som en kvartersstad med sammanbyggda kvarter och levande bottenvåningar ger. En omsorgsfull gestaltning enligt den klassiska arkitekturens kvaliteter eftersträvas. Tillkommande bebyggelse ska, i likhet med omgivande bebyggelse, ha en hög arkitektonisk kvalitet i såväl helhet som detaljer och en volymhantering som respekterar platsens höga kulturmiljövärden samt ha ett varsamt förhållningssätt till Lorensbergsparken.

Potentialen för utökat stadsliv som planområdets läge längs ett utpekat stadslivsstråk utgör ska tas till vara. Bottenvåningarna ska göras aktiva för att stärka upplevelsen i gatuhöjd, både i gaturummet och inåt kvarteret. Kvalitativa offentliga vistelseytor som tillskapas inåt parken ska, såväl som omgivande gaturum, gestaltas som en helhet med Lorensbergsparken och bidra till att stärka Lorensbergsparkens funktion, både utifrån dess kulturhistoriska betydelse och stadens grönplan.

Parkeringsgaraget som finns på platsen idag kan delvis ersättas i en ny underjordisk parkeringsanläggning. Möjlighet till gemensamma ytor samt utevistelse ska ordnas på innergården. Del av Berzeliigatan och Johannebergsgatan ingår i planområdet i syfte att ersätta delar av äldre detaljplaner

Illustrationen visar den föreslagna utformningen av den nya bebyggelsen. Planområdet omfattar även del av Södra Vägen, Berzeliigatan och Johannebergsgatan. Skiss Semrén+Månsson, MARELD och Norconsult.

Detaljplanen reglerar markanvändningen för
kvartersmark och allmän platsmark enligt följande

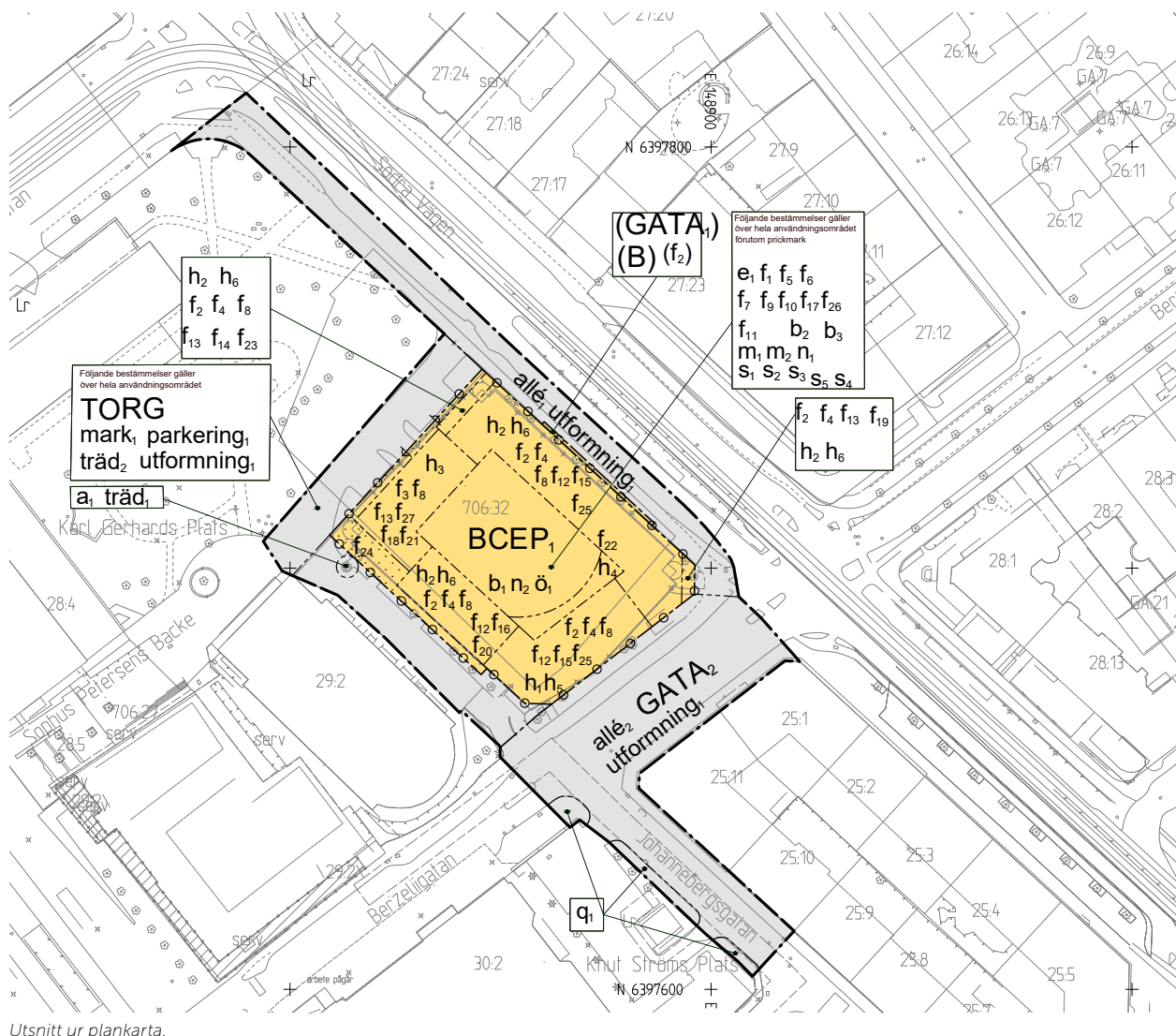
B	Bostäder.
[B]	Bostäder som får byggas över allmän plats
C	Centrum
E	Tekniska anläggningar
P	Parkering

GATA Gata
TORG Torg

För allmän platsmark anges så väl utformnings- som
skyddsbestämmelser enligt följande:

Allmän plats ska utformas och utföras med en hög arki-
tektionisk kvalitet avseende detaljering och bearbetning
samt med robusta och gedigna material. Utformning,
utförande, material och färgskala ska harmoniera med
platsens karaktär och omgivande bebyggelsemiljö. Utö-
kad lovplikt gäller också då marklov krävs för trädfällning.

allé ₁	Enkelsidig sammanhängande allé med minst 10 träd ska finnas. Infart till TORG får anordnas.
allé ₂	Enkelsidig sammanhängande allé med minst 5 träd ska finnas utmed nordvästra sidan av Berzeliigatan. Infart till TORG får anordnas
mark ₁	Högst 600 m ² av marken får beläggas med natursten. Övrig mark ska beläggas med stenmjöl, gräs eller plantering
träd ₁	Trädet ska bevaras. Det får endast fällas om det utgör en säkerhetsrisk. Bortta get träd ska ersättas med ett nytt träd.

träd₂ Minst sex träd ska finnas inom användningsområdet.
 q-skydd₁ Markmaterial ska bevaras

Kvartersmarken regleras med en mängd bestämmelser. Här redogörs för huvuddragen.

Bebyggelsens högsta nockhöjd regleras i ett spann mellan +31 och +36,7 meter över angivet nollplan, och med en högsta takfotshöjd om 32,3 meter över angivet nollplan. För tillkommande byggnad på innergården regleras högsta nockhöjd till +15,5 över angivet nollplan.

Utformningen regleras med en mängd bestämmelser sammanfattat i följande punktlista:

- Byggnader ska utformas och utföras med en hög arkitektonisk kvalitet avseende detaljering och bearbetning samt med robusta och gedigna material. Utformning, utförande, material och färgskala ska harmoniera med platsens karaktär och omgivande bebyggelsemiljö.
- Fasader, inklusive sockel, mot allmän plats ska utföras med tegel. Sten och puts medges i begränsad omfattning. Mot gård medges tegel och puts. För den lägre byggnaden mot parken gäller även tillägg: Sten och plåt medges i begränsad omfattning.
- Fasad mot allmän plats ska utformas med en tydligt markerad och detaljrik sockel som minst omfattar entréväningen.
- Fasader mot allmän plats ska utföras med ett välgestaltat övre avslut.
- Balkong, burspråk och fönster i fasad ovan entréväningen ska grupperas vertikalt.
- Balkonger och balkongräcken ska utformas integrerade i fasadens gestaltning. Inglasad balkong medges ej.

Illustration som visar planförslaget. Illustration: Semrén+Månsson.

- Entréer till lokaler och bostadstrapphus ska placeras mot allmän plats eller portik och utformas så att dörrar inte slår ut över allmän plats eller gångtytor
- Lägst våningshöjd i entréväning som vetter mot allmän plats är 4.0 meter. Lägre våningshöjd medges inom en yta av högst 200 m² i anslutning till Berzelii-gatan.
- Takmaterial ska vara matt tegel eller plåt.
- Tak ska utformas som brutet tak. Platt tak medges mot innergård vid anordnande av takterrass eller gröna tak.
- Passage som ger en visuell koppling mellan allmän plats och innergården ska finnas.

- Takterrasser och takkupor får sammantaget uppta maximalt 70% av takets längd mot gården.
- Fasad och tak mot Berzelii-gatan ska delas in i tre separata delar där takfot, nockhöjd och sockelväning trappas med stigande höjd uppför gatan.

Balkonger och burspråks placering, storlek mm regleras utöver detta i detalj genom ett flertal utformningsbestämmelser. Takkupor regleras avseende storlek, placering och procentuell del av takfallet med ett flertal bestämmelser. Även frontepsis på fasaden mot parken medges.

Vyer och siktlinjer av särskild betydelse för riksintresset

I kulturmiljöutredningen (Acanthus 2021) har tio vyer beskrivits för att förtydliga och peka ut stadsrummets värdefulla karaktärsdrag och känslighet. Vyerna har analyserats utifrån platsernas specifika upplevelser och samband baserade på byggnader, parken, grönska, träd, stråk, material, detaljer, siktlinjer och fond.

Ett antal vyer har identifierats som särskilt betydelsefulla för riksintresset i den tidigare framtagna kulturmiljöutredningen, och har fortsatt nyttjats i föreliggande konsekvensbeskrivning. Nya fotografier med något justerade fotopunkter har tagits fram för konsekvensbeskrivningen för att fånga de objekt, rumsligheter och sammanhang som bedöms.

Valet av vyer har utgått från sådana vyer som har en lång historisk kontinuitet, vyer i staden där möjligheten att uppleva stadsrummet kring planområdet finns och vyer där ett eller flera av riksintressets uttryck framträder. Samtliga vyer utgår också från platser i staden där den nya bebyggelsen inom planområdet kan bli väl synlig.

Följande vyer/siktlinjer bedöms vara särskilt betydelsefulla för riksintresset:

1. Från Heden/Gamla Alléns förlängning och längs Södra Vägen.
2. Från Södra Vägen, mot den nya bebyggelsen
3. Från Berzeliigatan längs gatan i riktning mot den nya bebyggelsen.
4. Från Södra Vägen, i riktning mot planområdet och vidare in mot den historiska stadskärnan.
5. Längs Johannebergsgatan i riktning mot den nya bebyggelsen och stråket mot parken.

6. Från Götaplatsen längs Berzeliigatan i riktning mot planområdet.
7. Från Kungsportsavenyen längs passagen mellan

Stadsbiblioteket och Park Avenue Hotel mot parken och den nya bebyggelsen
8. Inifrån Lorensbergsparken i riktning mot den nya bebyggelsen.

Beskrivning av planens konsekvenser

→ Påverkan	Den fysiska åtgärden i sig.
Effekt:	Den förändring som uppkommer i omgivningen.
Konsekvens	Betydelsen av denna förändring.

Konsekvensbeskrivningen utgår från den tidigare framtagna kulturmiljöutredningen (Acanthus 2021) där områdets karaktär och kulturhistoriska värde beskrivs, tidigare utpekanden som till exempel Göteborgs bevarandeprogram och de lagskydd som omfattar planområdet och dess omgivning.

Effekterna som planförslagets påverkan på platsens kulturhistoriska värden ger bedöms i enlighet med den skala som redovisas i kapitlet *Metodik*. Den bedömda effekten ställs sedan i relation till det identifierade värdet och en gradering av planförslagets konsekvenser kan då göras.

Påverkan

Planområdet i sin helhet är beläget inom riksintresseområdet Göteborgs innerstad [O 2:1-5], samt inom området Vasaparken – Götaplatsen – Renströmsparcken, Vasastaden 6:B, 10:B som är utpekade i Göteborgs bevarandeprogram.

Planförslaget medger uppförande av flerbostadshus med lokaler i samtliga bottenvåningar. Bebyggelsen utformas som ett kringbyggt kvarter i gräns mot omgivande gator och med en enhetlig byggnadshöjd som sänker sig något mot parken. Bebyggelsens högstanockhöjder anges i ett spann mellan 31 och 36,7 m över angivet nollplan vilket motsvarar omkring 6-8 våningar. Högsta takfotshöjd anges till 32,3 meter över angivet nollplan för byggnaderna med den högre nockhöjden.

Planförslaget innebär **direkt påverkan** genom att befintligt parkeringsgarage på fastigheten Lorensberg 706:32 rivs, och att ny bostadsbebyggelse uppförs. Planförslaget ger möjlighet att delvis ersätta de allmänna parkeringsplatserna i ett nytt parkeringsgarage under mark.

Planförslaget innebär **direkt påverkan** då de, delvis äldre, träd som är belägna inom planområdet längs Berzelii-gatan, Södra Vägen samt mot Lorensbergstern försvinner, undantaget den stora pelarpoppeln som bevaras. I planen regleras allmän platsmark så att träd i form av en enkelsidig allé placeras längs Berzelii-gatan och Södra Vägen, vilket möjliggör nya träd inom planområdet.

Planens genomförande ger en **visuell påverkan** i planområdets omgivning, det kringliggande stadsrummet samt längs de gaturum och stråk som passerar planområdet. Detta då den nya bebyggelsen är högre än befintlig och då planförslagets bebyggelse är placerad i liv med kringliggande gator till skillnad mot det befintliga P-huset som är placerat med indrag från de bågiga gatorna.

Detaljplanen innebär också en **funktionell påverkan**, då den möjliggör flerbostadshus på platsen. En för planområdet och det omgivande kvarteret ny markanvändning som, till skillnad mot angränsande kvarter, inte funnits inom planområdet tidigare. Parkkvarteret har åtminstone sedan 1800-talet främst nyttjats för publika funktioner, medan planförslaget möjliggör en privat funktion i form av bostäder. Även bebyggelsestypen, i form av flera sammanbyggda flerbostadshus, likt den omgivande stenstadens bebyggelse, är en ny företeelse inom parkkvarteret.

De illustrationer som tagit fram för att visa planförslagets bebyggelse från utvalda vyer redovisar för det mesta ingen grönska eller träd inom planområdet, för att inte ge en orealistisk bild av planförslaget efter genomförande. Vyer där planförslagets alléer syns tydligt har försetts med grönska för att synliggöra hur nya träd förhåller sig till befintliga trädstrukturer.

→ Påverkan	Den fysiska åtgärden i sig.
Effekt:	Den förändring som uppkommer i omgivningen.
Konsekvens	Betydelsen av denna förändring.

Särskilt kulturhistoriskt värdefullt bebyggelseområde och allmän plats - 8:13 PBL

Hela planområdet ingår i området *Vasaparken – Götaplatsen – Renströmsparken*, som är utpekad i Göteborgs bevarandeprogram och bedöms vara ett särskilt kulturhistoriskt värdefullt bebyggelseområde så som det avses i PBL 8 kap. 13§. De karaktärsdrag och värden som påverkas utgörs främst av "*resterna av Lorensbergsparken*". Detta genom att de äldre träd som står längs Berzeliigatan försvinner genom planförslaget. De äldre träden bidrar till att förstärka kvarterets parkkaraktär, och gör så att upplevelsen av parkens utbredning sträcker sig fram till korsningen Berzeliigatan/Södra Vägen. Den stora pelarpoppeln i planområdets västra del bevaras dock.

De träd som försvinner bedöms inte vara så gamla att de hört till den tidigare landeriparken, men då det i flera fall är äldre uppväxta träd som tas ned påverkar de dock möjligheten att uppleva parkens tidsdjup. Detta då de äldre träden stärker och förtydligar parkmiljön.

Planförslagets nya bostadsbebyggelse ersätter det befintliga P-huset, med en avsevärt högre skala. I dagsläget underordnar sig parkeringshuset Lorensbergsteatern skalmässigt medan den planerade bebyggelsen ges en taknockshöjd som överstiger Lorensbergsteaterns högd. Lorensbergsteatern skymms från delar av Södra Vägen genom den nya bebyggelsen skala, och kommer främst att framträda mot parken.

Den tillkommande bebyggelsen ger kvarteret en skalförskjutning mot sydost, där kvarteret historiskt sett varit obebyggt eller bebyggt med låg bebyggelse,

vilket ger en förändrad stadsbild där kringliggande bebyggelse delvis skymms av planförslagets bebyggelse.

Den tillkommande bebyggelsen föreslås få en utformning som anknyter till det sena 1800-talets stenstadsbebyggelse så väl till planform och uttryck. Inriktningen mot en historiserande gestaltning av den nya bebyggelsen ställer stora krav på så väl detaljutformning som materialkvalitet, vilket till viss del också regleras genom planbestämmelser. Planförslaget bedöms inte förvanska den särskilt kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljön Vasaparken – Götaplatsen – Renströmsparken.

Då planförslaget främst kommer påverka upplevelsen av några av de motiv och karaktärsdrag som är bärande i det särskilt värdefulla bebyggelseområdet, samt delvis förändra stadsbilden genom den lokala skalförskjutning som sker genom den tillkommande bebyggelsens skala och höjd, bedöms effekterna för det särskilt kulturhistoriskt värdefulla bebyggelseområdet ge en **liten negativ effekt**.

Fornlämningar - KML 2 kap

I dagsläget finns inga kända fornlämningar inom planområdet. Platsens tidigare funktion som landeri gör dock att viss risk för okända lämningar inom planområdet bedöms finnas. Effekten bedöms i dagsläget som **försumbar**.

Byggnadsminne - KML 3 kap

Planområdet angränsar till byggnadsminnet *Lorensbergsteatern*, på fastigheten Lorensberg 29:2. Byggnadsminnet består endast av själva byggnaden, och

saknar skyddsområde.

Planförslaget ger en indirekt påverkan på byggnadsminnet då den planerade bebyggelsen ersätter det befintliga P-huset, med en avsevärt högre skala. I dagsläget underordnar sig parkeringshuset Lorensbergsteatern skalmässigt medan den planerade bebyggelsen ges en taknockshöjd som överstiger Lorensbergsteaterns högd. Byggnadsminnet skymms från delar av Södra Vägen genom den nya bebyggelsen skala, och kommer främst att framträda mot parken.

Den nya bostadsbebyggelsen innebär en skalförskjutning inom planområdet, där byggnadsminnet underordnas den nya bebyggelsen både från Berzeliigatan och från parken. Den nya bebyggelsens skala gör även att teaterbyggnaden inte längre framträder i kvarteret på längre håll från Heden.

Planområdet innefattar även en mindre del av den klinkerbelagda trottoaren invid Stadsteatern som omfattas av skydd inom ramen för byggnadsminnet *Göteborgs Konstmuseum på fastigheten Lorensberg 9:3 (kv Gräfsnäs) och delar av Götaplatsen*. I planförslaget skyddas markbeläggningen med en q-bestämmelse om att markbeläggningen ska bevaras. Detta ger ingen negativ effekt.

Sammantaget bedöms planförslaget ge en **liten negativ effekt**.

Ovan: Planförslaget innebär genom dess skalförskjutning att Lorensbergsteatern tydligt underordnas den tillkommande bebyggelsen både skalmässigt och visuellt.

Nedan: Den nya bebyggelsen gör att Lorensbergsteatern upplevs som en mindre byggnad, placerad mellan stadsbibliotekets högre placerade bebyggelse och planförslagets slutna kvarter i samma skala.

→ Påverkan	Den fysiska åtgärden i sig.
Effekt:	Den förändring som uppkommer i omgivningen.
Konsekvens	Betydelsen av denna förändring.

Riksintresse för kulturmiljövården - 3 kap 6§ MB

Här nedan följer en genomgång av vilka effekter planförslaget har på vart och ett av de uttryck för riksintresset som påverkas, samt den tolkning av respektive uttryck som gjorts i kulturmiljöutredningen (Acanthus, 2021).

Efter respektive uttryck följer jämförelser mellan befintlig och blivande utseende där illustrationer av planförslaget visas. Vyerna med tillhörande bildtexter utgör en del i konsekvensbeskrivningen, och fungerar dessutom som ett komplement till texten.

Avslutningsvis redovisas samtliga berörda riksintressanta uttryck i en tabell, med graden av effekt redovisad per uttryck.

Uttryck för riksintresset

1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna, och strax utanför stadskärnan skansarna Göta Lejon och Kronan samt Exercisheden; andra uttryck för fästningsstaden – [...] samt Gamla Allén vid Södra Vägen. Dessutom spridda rester av donationsjordarnas landerier.

Tolkning av riksintressets uttryck

Parkmiljöns befintliga utbredning bedöms representera ett signifikant uttryck för riksintressegrunden. [...] För fästningsstaden uttrycks det kulturhistoriska innehållet bland annat i spåren efter de landerier som låg längs Södra Vägen och bland dem innefattas Lorensbergsparken som ett upplevelserikt spår efter landeriet. Gällande kulturens och utbildningens centrum kulturhistoriska innehåll återfinns detta bland annat i Stadsbiblioteket samt Lorensbergsparken med Lorensbergsteatern. Platsen hade tidigt stor betydelse för kultur och nöje i Göteborg.

Som parkmiljöns mest strategiska stadsbyggnadselement är träden avgörande för bibehållandet av riksintressegrundens uttryck gällande fästningsstadens kulturhistoriska innehåll som spår efter Lorensbergs landeri

Planförslaget innebär en direkt påverkan då ett antal äldre träd försvinner. De äldre träd utmed Berzeliigatan som avses tas ner härstammar inte från den faktiska landeriepoken, men med sin ålder och storlek utgör de ett viktigt uttryck i själva parkmiljön. Planförslaget reglerar dock att minst tio träd ska finnas i allén längs Södra vägen som fortsätter längs hela parken, och minst fem träd ska finnas i allén längs Berzeliigatan. Det ökade inslaget av träd i form av en allé som ansluter till allén öster om planområdet är positivt.

Indirekt påverkan sker genom att planförslagets tillkommande bebyggelse sluter det idag öppna stadsrummet som kvarterets sydöstra del har, och tydligt avgränsar parkmiljön från det nya kvarteret. Planförslagets större volym och skala gör att möjligheten att uppleva parken på håll delvis försvinner. Möjligheten att uppleva befintlig karaktär där parken upplevs fortsätta runt P-huset försvinner.

Risk finns för påverkan under byggskedet. Schaktning och markarbeten kan skada rester av Lorensbergsparkens träd och växtlighet, som förmedlar att det här förr fanns en landeriträdgård. Risk finns också för skada på idag okända lämningar efter landeriepoken under mark.

I förslagshandlingen föreslås så väl informationsskyltar som berättar platsens historiska bakgrund som ett tydligt gestaltningskoncept som utgår från landeriepoken. Den föreslagna åtgärden är positiv för möjligheten att uppleva och förstå det riksintressanta uttrycket.

Effekten bedöms bli **måttligt negativ**.

2.

Ovan: Planförslagets bebyggelse innebär att trädraden med pelarekar som förlänger parkkaraktären längs Södra Vägen försvinner. Kvarterets "mjuka" avslut som det låga parkeringshuset ger upphov till ersätts genom planförslaget med ett rakt avslut, där den nya bebyggelsen tydligt avslutar Lorensbergsparken. Den nya bebyggelsens skala och volym gör att möjligheten att uppleva det historiska parkkvarterets utbredning minskar med den tydliga gränsen mellan byggnad och park. Den tillkommande allén längs Södra vägen har potential att förstärka parkens gröna karaktär ut mot gaturummet, vilket är positivt.

Nedan: Planförslaget innebär att upplevelsen av Lorensbergsparkens rumslighet minskar även inifrån parken, den nya bebyggelsen sluter rummet på ett mycket tydligt sätt. De äldre träden längs Berzeliigatan som skymtar bakom parkeringshuset försvinner, och möjligheten att se genom kvarteret mot korsningen Södra Vägen/Berzeliigatan försvinner.

2.

8.

8.

Ovan: Planförslagets innebär att de äldre träden som idag finns längs Berzeliigatan försvinner, och den nya bebyggelsen blir en del av den kringliggande planstrukturen med sammanbyggda bostadskvarter. Parkkvarterets uppbrutna planstruktur förändras också då planförslagets bebyggelse placeras i liv med gatan till skillnad mot den något indragna placeringen som befintligt P-hus har.

Nedan: Från Heden och Gamla Allén förändrar planförslaget stadsrummet genom att Lorensbergsparkens upplevda utbredning tydligt minskas. Den nya bebyggelsen artikulerar gränsen mellan park och kvarter tydligt - vilket gör att upplevelsen av parkens utbredning som större än den fysiska parken försvinner. Detta påverkar möjligheten att uppleva och förstå den tidigare landeriparkens historiska utbredning.

→ Påverkan	Den fysiska åtgärden i sig.
Effekt:	Den förändring som uppkommer i omgivningen.
Konsekvens	Betydelsen av denna förändring.

Uttryck för riksintresset

Det sena 1800-talets storstadsomdanning och -utbyggnad med anläggningar, områden och bebyggelse som visar på ny samfärdsel teknik, spridningen av olika verksamheter och skilda sociala gruppers levnadsförhållanden [...] De stora utvidgningsområdena med planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär, bestämda hushöjder, parker och trädplanteringar. Det mondäna Vasastaden - Lorensberg - Heden, med breda, trädplanterade huvudgator som Kungsporsavenyn och Vasagatan, de palatslika "parkkvarteren" och den storstadsmässiga, slutna kvartersbebyggelsen med institutioner insprängda bland hyreshusen.

Tolkning av riksintressets uttryck

- *Södra vägen: Från vägsål, förbi grönskande landerier och stenstadsbebyggelse från olika utbyggnadsskeden. Det gamla landsvägsstråket angörs vid ett gammalt vägsål och passerar grönskande landeriparker och stenstadskvarter från flera utbyggnadsskeden tills det öppnas upp av det märkvärdiga, väldiga fältet Exercisheden och det lummiga vallgravsstråket.*
- *Heden: Stenstadens öppna angöringspunkt med fortifikatorisk koppling.*
- *Kungsporsavenyn: Paradgata som genom bredd och påkostad bebyggelse signalerar stenstadens viktigaste gata. Angöringspunkten i norr med parkvillor och parkkvarter, vidare till 1920-talets terränganpassade bostadsområden i söder och kulturens finrum med Konstmuseet i fonden.*
- *Den gamla promenadallén och landsvägen in till staden med sina alléträd längs öppen militärhistorisk plats.*
- *De rutnätsindelade gaturummen med enhetlig bredd över hela området och hushöjder som ökar knappt märkbart mot söder. Genombrytande boulevarder och utstrålande utbyggnadsgator med förgårdar i bredare gaturum.*
- *Hedens komprimerade stenstad med förgårdsmark och alléträd som öppnar upp.*
- *Siktlinjer från Södra vägen över Hedens öppna plats med omgivande stenstad avgränsade mot platsen med alléträd.*
- *Rektangulära kvarter med avskurna hörn.*
- *Förträdgårdar som lättar upp tät stenstad.*
- *Institutionsbyggnader inbyggda mellan bostadshus eller fritt liggande i egna kvarter.*
- *Varierande fasadkaraktärer från olika utbyggnadsperioder men sammanhållen bebyggelseskala och enhetliga gaturum.*
- *Välintegrerade och uttrycksfulla solida fasader med hög detaljeringsgrad i sammanfogningar av olika byggnadselement, samt med tydlig indelning i vertikalled och väldefinierade takavslutningar.*

Planförslaget ger en indirekt påverkan på det riksintressanta uttrycket som främst omfattar kvarteren norr och öster om planområdet.

Då planförslaget innebär att en ny funktion, och ny bebyggelsetyp, i form av ett bostadskvarter tillförs i det befintliga kvarteret ger det en indirekt påverkan på delar av det riksintressanta uttrycket ("planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär, bestämda hushöjder, parker och trädplanteringar"). Detta då kontrasten mellan det relativt öppna kvarteret med parkkaraktär och den kringliggande täta stenstadsbebyggelsen förändras när planförslagets bostadskvarter uppförs. Den tydliga uppdelningen mellan kringbyggt stenstadskvarter och öppet parkkvarter försvagas och läsbarheten försvåras något.

Stenstadens storstadsmässiga slutna kvartersstruktur, skala och karaktär förflyttas med planförslaget in i det befintliga parkkvarteret då den nya bebyggelsens utformning tydligt tar avstamp i just stenstadens karaktär. Det ger en förändrad stadsbild i anslutning till planområdet då planförslagets bebyggelse sluter gaturummet längs Berzeliigatan och delar av Södra Vägen. Planförslaget förändrar delvis möjligheten att uppleva stenstadens slutna kvarter genom kvarteret. Det innebär också en lokal skalförskjutning inom kvarteret, där det låga P-huset ersätts med högre bostadsbebyggelse.

Åtgärden förändrar främst den övergripande stadsbilden, möjligheten att uppleva kontrasten mellan park och stenstadskvarter samt möjligheten att se omgivande kvarter genom kvarteret. Effekten bedöms bli **liten negativ**.

3.

Ovan: Den lokala skalförskjutning som planförslaget ger upphov till framträder tydligt mot Berzeliigatan och Södra Vägen. Den nya bebyggelsen uppförs med samma höjder som kvarteren på motsatt sida gata, och kontrasten mellan det öppna parkkvarteret och det slutna stenstadskvarteret förändras både med avseende på skala, karaktär och funktion.

3.

Nedan: Längs Södra Vägen inordnas planförslagets bebyggelse i stenstadens planmönster och skala, stenstadens karaktär fortsätter in i kvarteret. Den lokala skalförskjutningen inom kvarteret som planförslaget ger upphov till framträder tydligt. Den tillkommande allén längs Södra vägen förlänger den befintliga allén längs Södra vägen, och kopplar samman parkkvarteret med grönskan i Gamla allén.

4.

4.

→ Påverkan	Den fysiska åtgärden i sig.
Effekt:	Den förändring som uppkommer i omgivningen.
Konsekvens	Betydelsen av denna förändring.

Uttryck för riksintresset

1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden, med de inledande decenniernas terränganpassade, oregelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsstaden. Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker, och anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv. Övre Vasastaden-Lorensberg med institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter med inslag av landshövdingehus. Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner. [...] Gatukaraktären med gatsten och gånghållar i bohusgranit samt de rikliga inslagen av grönska i stadsbilden.

Tolkning av riksintressets uttryck

Lorensbergsteatern är den enda bevarade byggnaden från nöjesparken och har på så sätt en central betydelse för bibehållandet av uttrycken för riksintressegrunden med avseende till kulturens och utbildningens centrums uttryck i riksintresset. Detta förstärks av att teaterbyggnaden framträder som en visuell dominant och identitetsgivare till parkmiljön, en monumental roll som är känslig för rumsligt påträngande byggnader i sin närhet avseende till såväl avstånd som skala.

Parkens offentliga funktion har betydelse för bibehållandet av möjligheterna att på ett otvunget och övertygande sätt fortsatt kunna tillgodogöra sig parkens historiska funktioner på ett upplevelserikt sätt, och därmed också riksintressets uttryck för kulturens och utbildningens centrum.

Kvarteret med dess kontrasterande typologi gentemot de slutna stenstadskvarteren samt starka koppling till utvecklingen av stadens rekreations- och nöjesliv representerar ett uttryck för kulturens och utbildningens centrum som en integrerad del av stadens fortsatta utvidgning med fullföljande av rutnätsstaden med slutna stenhuskvarter. [...]

Planförslaget ger både en funktionell och en mer indirekt påverkan på delar av de riksintressanta uttrycken "anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv" och "Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner".

Planförslaget ger en visuell påverkan då 1900-talets planstruktur, som utgör en fortsättning på stenstadens kvartersstruktur, skala och karaktär förflyttas in i det befintliga kvarteret. Vilket ger en förändrad stadsbild och förändrar möjligheten att uppleva kringliggande slutna kvarter genom planområdet. Det innebär också en lokal skalförskjutning inom kvarteret, där det låga P-huset ersätts med planförslagets högre slutna byggnadsvolymer. Den nya bebyggelsen högre skala innebär också att både Götaplatsens institutionsbyggnader och Lorensbergsteatern inte längre framträder tydligt i stadsrummet från Södra Vägen och från Heden/Gamla Allén. Den nya bebyggelsen blir också synlig från Götaplatsen i Berzelligatans förlängning. Lorensbergsteaterns roll som visuell dominant och identitetsgivare till parkmiljön försvagas då planförslagets bebyggelse både skymmer teaterbyggnaden och har en avsevärt högre byggnadshöjd.

Planförslaget ger en funktionell påverkan på delar av de riksintressanta uttrycken då det innebär att en ny funktion, och ny bebyggelsetyp tillförs i kvarteret. Detta då kontrasten mellan det relativt öppna kvarteret med parkkaraktär och den kringliggande täta stenstadsbebyggelsen förändras när planförslagets bostadskvarter uppförs.

Åtgärden förändrar främst den övergripande stadsbilden, och den lokala skalförskjutningen försvårar möjligheten att uppleva delar av riksintressets uttryck från flera håll och reducerar läsbarheten till viss del. Effekten bedöms bli **måttligt negativ**.

6.

6.

Ovan: Planförslagets bebyggelse blir synlig från Götaplatsen, och minskar synligheten genom kvarteret mot bakomliggande kvarter. De befintliga träden som möjliggör en förståelse av den historiska parkmiljön försvinner. Lorensbergsteaterns baksida försvinner nästan på grund av planförslagets högre skala och slutna kvartersbebyggelse. Planförslagets tillkommande alléträd ger fortsatt området en grön prägel utmed Berzeliigatan.

Nedan: Från Södra Vägen innebär planförslaget att Götaplatsens institutionsbyggnader och Lorensbergsteatern inte längre framträder tydligt i stadsrummet och att kontrasten mellan parkkvarter och stenstadens slutna kvarter minskar. Den lokala skalförskjutningen inom kvarteret upplevs som tydligast från Södra Vägen och Berzeliigatan, där Lorensbergsteatern främst blir fortsatt synlig från parken och från Heden/Gamla Allén. Upplevelsen och läsbarheten av parkens historiska funktioner försvåras.

2.

2.

→ Påverkan	Den fysiska åtgärden i sig.
Effekt:	Den förändring som uppkommer i omgivningen.
Konsekvens	Betydelsen av denna förändring.

Effekter för samtliga riksintressanta uttryck

I tabellen nedan listas samtliga riksintressanta uttryck med relevans för planområdet, samt vilken grad av effekter planförslaget ger på respektive uttryck.

Uttryck för riksintresset	Effekt
1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna, och strax utanför stadskärnan skansarna Göta Lejon och Kronan samt Exercisheden; andra uttryck för fästningsstaden – [...] samt Gamla Allén vid Södra Vägen. Dessutom spridda rester av donationsjordarnas landerier.	Måttligt negativ effekt
Det sena 1800-talets storstadsomdaning och -utbyggnad med anläggningar, områden och bebyggelse som visar på ny samfärdsel teknik, spridningen av olika verksamheter och skilda sociala gruppers levnadsförhållanden [...] De stora utvidgningsområdena med planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär, bestämda hushöjder, parker och trädplanteringar. Det mondäna Vasastaden - Lorensberg - Heden, med breda, trädplanterade huvudgator som Kungsportsavenyn och Vasagatan, de palatslika "parkkvarteren" och den storstadsmässiga, slutna kvartersbebyggelsen med institutioner insprängda bland hyreshusen.	Liten negativ effekt
1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden, med de inledande decenniernas terränganpassade, oregelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsstaden. Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker, och anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv. Övre Vasastaden-Lorensberg med institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter med inslag av landshövdingehus. Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner. [...] Gatukaraktären med gatsten och gånghållar i bohusgranit samt de rikliga inslagen av grönska i stadsbilden.	Måttligt negativ effekt

Påverkan

Den fysiska åtgärden i sig.

Effekt:

Den förändring som uppkommer i omgivningen.

Konsekvens

Betydelsen av denna förändring.

Kumulativa effekter

Kumulativa effekter uppstår när flera olika effekter samverkar med varandra, i många fall genom att olika planerade åtgärder inom samma område ger effekter som tillsammans blir större än de enskilda effekterna var för sig, så kallade synergistiska effekter.

Den antagna detaljplan i närheten av området som bedöms bidra till att kumulativa effekter uppstår är främst detaljplan för universitetet i Renströmsparken inom stadsdelen Lorensberg (1480K-2-5518).

Detaljplanen innebär att universitetet vid Renströmsparken byggs ut, genom att f.d. Flickläroverket rivs och ersätts med nya byggnader för Artisten (Högskolan för scen och musik). Den nya bebyggelsen har en avsevärt högre skala än tidigare bebyggelse, och blir en ny tydlig årsring av den bebyggelse som omger Götaplatsen. Bebyggelsen håller sig inom den generella skalan, som dock är relativt storskalig.

Nuvarande planförslag riskerar att tillsammans med redan antagen detaljplan försvåra möjligheten att uppleva och förstå det riksintressanta uttrycket *"1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden, med de inledande decenniernas terränganpassade, oregelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsstaden. Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker, och anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv. Övre Vasastaden-Lorensberg med institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter med inslag av landshövdingehus. Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner. [...] Gatukarakteren med gatsten och gånghållar i bohusgranit samt de rikliga inslagen av grönska i stadsbilden"* främst avseende det specifika

Planområdet från luften. Foto: Göteborgs Stad 2023.

uttrycket *"Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner"*.

De riksintressanta uttrycken bedöms dock fortsatt vara möjliga att uppleva och förstå från Kungssportsavenyn och från väster.

Länsstyrelsen lyfter i sitt samrådsyttrande även risken för kumulativa effekter på det riksintressanta uttrycket *"1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna, och strax utanför stadskärnan skansarna Göta Lejon och Kronan samt Exercisheden; andra uttryck för fästningsstaden – [...] samt Gamla Allén vid Södra Vägen. Dessutom spridda rester av donationsjordarnas landerier"* då avseende landerierna genom de negativa konsekvenser som orsakats på Johannebergs landeri inom

ramen för detaljplanen för Västlänken samt riskerat att ske inom ramen för pågående detaljplanearbete som berör Stora Katrinelunds landeri.

I den förslagshandling som tagits fram, för en större del av parkmiljön än själva planområdet, lyfts stärkande åtgärder för att tydliggöra områdets historiska bakgrund i form av både informationsskyltar och ett tydligt koncept för gestaltningen av hela Lorensbergsparken som tar avstamp i platsens historia och karaktär. Om förslagshandlingens intentioner genomförs bedöms planförslaget inte ge upphov till ytterligare kumulativa effekter avseende det riksintressanta uttrycket *"spridda rester av donationsjordarnas landerier"* då åtgärderna syftar till att förstärka möjligheten att uppleva och förstå det riksintressanta uttrycket.

Påverkan	Den fysiska åtgärden i sig.
Effekt:	Den förändring som uppkommer i omgivningen.
Konsekvens	Betydelsen av denna förändring.

Samlad konsekvensbedömning

Då åtgärden består av uppförandet av ny bostadsbebyggelse bedöms påverkan samt de effekter och konsekvenser som planförslaget ger på kulturmiljön som bestående.

Samtliga kulturvärden som ingår i konsekvensbeskrivningen omfattas av sedan tidigare lagskyddade och/eller utpekade värden. Den höga koncentrationen av kulturhistoriska värden på platsen gör att värdet generellt bedöms som ett stort värde i bedömningsmatrisen som används i rapporten.

Samlad konsekvensbedömning särskilt kulturhistoriskt värdefullt bebyggelseområde och allmän plats

Planområdet är beläget i centrala Göteborg, och ingår i sin helhet i ett område utpekat som särskilt värdefullt bebyggelseområde i enlighet med PBL 8 kap. 13§ och har generellt höga kulturvärden. Planförslagets åtgärder innebär endast direkt påverkan i mindre utsträckning i

form av äldre träd som tas ner. Övriga åtgärder är främst indirekta och visuella och påverkar stadsbilden med en lokal skalförskjutning inom kvarteret, där Lorensbergsteatern och parkmiljön underordnas den tillkommande bebyggelsens högre skala.

Enligt 2 kap 6§ Plan- och bygglagen ska bebyggelse utformas och placeras med hänsyn till stadsbild och kulturmiljövärdena på platsen. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. Den nya bebyggelsen ges en utformning som i skala och karaktär ansluter till den omgivande bebyggelsen från 1900-talets början, vilket också regleras i planförslaget. Den nya bebyggelsen förändrar stadsrummet, och ges en högre byggnadshöjd än Lorensbergsteatern. Den nya bebyggelsen bedöms inte förvanska områdets kulturhistoriska värde, men ger viss negativ effekt. Effekten bedöms som liten negativ.

Bedömningen förutsätter att planförslaget realiserar

med den höga kvalitet avseende såväl material som gestaltning som detaljplanen avser säkerställa.

Då den berörda kulturmiljön (det särskilt värdefulla bebyggelseområdet) bedömts ha ett stort värde bedöms den samlade konsekvensen bli **måttligt negativ**.

Byggnadsminne - KML 3 kap

Planförslaget omfattar en mindre del av byggnadsminnet Göteborgs Konstmuseum på fastigheten Lorensberg 9:3 (kv Gräfsnäs) och delar av Götaplatsen samt gränsar till byggnadsminnet Lorensbergsteatern.

Markbeläggningen tillhörande det förstnämnda byggnadsminnet förses med skyddsbestämmelser i detaljplanen och ger inte några negativa effekter.

Planförslaget innebär en förändrad skala inom kvarteret, där den nya bebyggelsens högre höjd överordnas och skymmer Lorensbergsteatern. Byggnadsminnet skymms från delar av Södra Vägen genom den nya bebyggelsen skala, och kommer främst att framträda mot parken. Effekten bedöms som liten negativ effekt.

Då byggnadsminnet bedömts ha ett stort värde bedöms den samlade konsekvensen bli **måttligt negativ**.

Fornlämningar - KML 2 kap

I dagsläget finns inga kända fornlämningar inom planområdet. Platsens tidigare funktion som landeri gör dock att viss risk för okända lämningar inom planområdet bedöms finnas. Effekten bedöms i dagsläget som försumbar. Den samlade konsekvensen blir **Ingen/försumbar konsekvens**.

	Stor negativ effekt	Måttlig negativ effekt	Liten negativ effekt	Försumbar/ingen negativ effekt
Stort värde	Mycket stor negativ konsekvens	Stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
Måttligt värde	Stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens	Ingen/försumbar konsekvens
Lågt värde	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens	Ingen/försumbar konsekvens	Ingen/försumbar konsekvens

Påverkan	Den fysiska åtgärden i sig.
Effekt:	Den förändring som uppkommer i omgivningen.
Konsekvens	Betydelsen av denna förändring.

Samlad konsekvensbedömning riksintresset Göteborgs innerstad [O 2:1-5]

Planområdet är beläget centralt i Göteborg, ett stenkast från Götaplatsen invid den gamla landsvägssträckningen in till 1600-talets Göteborg. Det avgränsade planområdet innehåller delar av riksintressets uttryck, och från planområdet och i dess direkta anslutning kan ett flertal av riksintressets uttryck också upplevas.

Planförslaget har bedömts ge delvis negativa effekter för tre av riksintressets uttryck:

1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna, och strax utanför stadskärnan skansarna Göta Lejon och Kronan samt Exercisheden; andra uttryck för fästningsstaden – [...] samt Gamla Allén vid Södra Vägen. Dessutom spridda rester av donationsjordarnas landerier.

Det sena 1800-talets storstadsomdaning och -utbyggnad med anläggningar, områden och bebyggelse som visar på ny samfärdsel teknik, spridningen av olika verksamheter och skilda sociala gruppers levnadsförhållanden [...] De stora utvidgningsområdena med planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär, bestämda hushöjder, parker och trädplanteringar. Det mondäna Vasastaden - Lorensberg - Heden, med breda, trädplanterade huvudgator som Kungsportsavenyn och Vasagatan, de palatslika "parkkvarteren" och den storstadsmässiga, slutna kvartersbebyggelsen med institutioner insprängda bland hyreshusen.

1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden, med de inledande decenniernas terränganpassade, oregelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsstaden. Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker, och anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv. Övre Vasastaden-Lorensberg med institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter med inslag av landshövdingehus. Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner. [...] Gatukaraktären med gatsten och gånghållar i bohusgranit samt de rikliga inslagen av grönska i stadsbilden.

De negativa effekterna som identifierats hamnar i ett spann mellan måttlig negativ effekt och liten negativ effekt.

De kumulativa effekter som identifierats bedöms inte påverka de sammantagna konsekvenserna, varken i positiv eller negativ riktning.

Då riksintresset i sin helhet har ett stort värde, och planförslaget bedöms ge måttligt negativa effekter för två av tre berörda uttryck för riksintresset bedöms de sammantagna konsekvenserna för riksintresset som en **stor negativ konsekvens**.

Konsekvensernas innebörd för riksintressets uttryck beskrivs mer ingående under rubriken *Risk för påtaglig skada på riksintresset*.

	Stor negativ effekt	Måttlig negativ effekt	Liten negativ effekt	Försumbar/ingen negativ effekt
Stort värde	Mycket stor negativ konsekvens	Stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
Måttligt värde	Stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens	Ingen/försumbar konsekvens
Lågt värde	Måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens	Ingen/försumbar konsekvens	Ingen/försumbar konsekvens

Risk för påtaglig skada på riksintresset

Planförslaget leder inte till att några av riksintressets värden som ligger till grund för utpekandet förloras eller förvanskas, då påverkan till stora delar är visuell. Planförslaget bedöms inte heller försvaga dessa värden i sådan utsträckning att de mindre väl belyser det riksintressanta kulturhistoriska sammanhanget som ligger till grund för utpekandet.

Planförslaget ger däremot en viss påverkan på de egenskaper som är centrala för läsbarheten och upplevelsen av miljön (riksintressets uttryck), då äldre träd inom planområdet försvinner, och stadsbilden och upplevelsen av Lorensbergsparkens rumslighet förändras med planförslagets slutna bostadskvarter. Dessa förändringar försvagar läsbarheten och möjligheten att uppleva och förstå delar av det riksintressanta uttrycket "spridda rester av donationsjordarnas landerier".

Planförslagets högre byggnadshöjder innebär också en påverkan på sådana egenskaper som stödjer eller förstärker läsbarheten av samtliga berörda uttryck för riksintresset. Detta då möjligheten att genom planområdet se och uppleva flera av riksintressets uttryck parallellt försvåras med planförslagets högre bebyggelse. Även Lorensbergsteaterns idag synliga läge, och roll som visuell dominant i parkmiljön minskar på grund av skalförskjutningen inom kvarteret, vilket till viss del reducerar läsbarheten av det riksintressanta uttrycket "Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner".

Planförslaget bedöms dock endast påverka läsbarheten och upplevelsen av de riksintressanta uttrycken i viss utsträckning – det riksintressanta kulturhistoriska sammanhanget kommer fortsatt kunna läsas och upplevas.

Sammantaget bedöms inte planförslaget leda till att de värden som ligger till grund för den riksintressanta miljön förloras eller förvanskas i sådan omfattning att det leder till påtaglig skada på riksintresset.

Planförslaget riskerar dock att leda till att läsbarheten av, och möjligheten att uppleva riksintressets uttryck delvis försvagas. Planförslaget riskerar främst att försvåra läsbarheten, och påverka möjligheten att uppleva riksintressets uttryck snarare än att åsamka skada på de fysiska uttryck för riksintresset som berörs av planen. Den direkta påverkan som ger upphov till negativa konsekvenser i och med planförslaget sker framför allt på befintliga träd. Att säkerställa att antalet större träd inom planområdet inte minskar, och/eller möjliggöra en fortsatt grön stadsmiljö inom den del av planområdet som bebyggs är åtgärder som kan minska den potentiella skadan under den fortsatta planprocessen.

	Förändring						
Områdets värden kommer att	fördas	förökas	förstärkas	förbli oförändrade	försvagas	förvanskas	försvinna
Innebörd	förbättring			neutral påverkan	skada	påtaglig skada	
Förhållnings-sätt	Inspirera - stärka			Hänsyn	Hindra - lindra	Ej tillåtligt	
	Berika			Bruka varsamt	Minimera skadan	Undvika skadan	

Schematisk illustration som visar handlingsutrymmet vid tillämpningen av Miljöbalkens hushållningsbestämmelse. Ur Handbok - Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, Riksantikvarieämbetet (2014)

Förslag till åtgärder för att minska negativ påverkan

Utifrån de kulturhistoriska värden, samt påverkan på de berörda uttrycken för riksintresset för kulturmiljövård Göteborgs innerstad [O 2:1-5] som identifierats i konsekvensbeskrivningen har förslag på åtgärder tagits fram för att minska planförslagets påverkan. Utgångspunkten för åtgärderna är att det sker inom ramen för planförslaget, och de konsekvenser planen bedöms ha på kulturmiljön.

Den påverkan som planförslaget ger upphov till som ger de största negativa konsekvenserna för kulturmiljön grundas i den tillkommande bebyggelsen skala, höjd och byggnadsstruktur. De åtgärder som krävs för att minska dessa aspekter av planförslagets negativa effekter och minimera risken för skada på riksintresset innebär en kraftigt minskad höjd på den tillkommande bebyggelsen tillsammans med ett mindre fotavtryck för byggnaden. Åtgärder som i princip innebär att planförslaget inte är genomförbart.

- Det är av stor vikt att Torgytan nordväst om den nya bebyggelsen utformas på ett sätt som inte kontrasterar för hårt mot parken, utan snarare har karaktären av en förlängd parkmiljö för att kompensera för de träd som försvinner. Då den nya bebyggelsen avslutar parkens (i dagsläget) upplevda förlängning längs P-husets fasader är alla åtgärder som förstärker parkens gröna karaktär värdefulla. Så väl markbeläggingsmaterial och eventuell växtlighet är sådant som bör regleras närmare i detaljplanen eller hanteras vidare in i ett bygglovsskede. Detta för att minska risken för att planområdets nordvästra del inte påverkar park-karaktären negativt, eller försvagar upplevelsen av detsamma.

- Även storleken på de nya träd, och de alléträd som regleras i planförslaget är av stor vikt för att bibehålla kvarterets och Lorensbergsparkens gröna karaktär. Så väl storlek på träd som trädsorter är aspekter som kan minska skadan som uppstår då de planområdets äldre trädbestånd försvinner. Lind är en vanligt förekommande art i kringliggande kvarter, men även andra arter som visuellt samspelar med lind och har liknande karaktär och storlek samt form på kronan kan vara lämpliga.
- Gestaltningen av torgytan väster om den nya bebyggelsen, mot Lorensbergsteatern, utformas på ett sådant sätt att upplevelsen av skalförskjutningen och nivåskillnaden mellan de bägge byggnaderna minskar i så stor utsträckning som möjligt. Stödmurar och eventuella nivåskillnader utformas så att Teaterbyggnadens fasad fortsatt upplevs som en del av stadsrummet.

Efter detaljplanens samråd har en förslagshandling tagits fram, som beskriver kommunens avsikt för utformning och gestaltning av hela Lorensbergsparken inklusive detaljplanens allmänna platsmark. Förslagshandlingen redovisar kommunens ambition om en hög arkitektonisk kvalitet i materialval, gestaltningselement och färgsättning, och fungerar därigenom som ett gestaltungsprogram för allmän plats.

I förslagshandlingen har också de förslag på åtgärder som listades ovan inarbetats. Även åtgärder i form av informationsskyltar om Lorensbergsparkens historia ingår i förslagshandlingen tillsammans med ytterligare åtgärder som syftar till att mildra planförslagets negativa konsekvenser.

Planförslaget har också förtydligat vissa egenskapsbestämmelser för allmän plats, där minsta antalet alléträd reglerats. Det är därför av stor vikt att säkerställa att förslagshandlingens gestaltungsprogram genomförs i samband med detaljplanens genomförande, för att minska detaljplanens negativa effekter för kulturmiljön.

Källförteckning

Skriftliga källor

Detaljplan för bostäder och verksamheter vid Lorensbergsparken inom stadsdelen Lorensberg, Göteborgs Stad, 2024-05-16

Förslagshandling Lorensbergsparken - Detaljplan för bostäder och verksamheter vid Lorensbergsparken inom stadsdelen Lorensberg, Exploateringsförvaltningen Göteborgs Stad, 2025-10-24 (För granskning)

Handbok, Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, Riksantikvarieämbetet, 2014

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Göteborg Ett program för bevarande Del 1. Göteborgs Stad, 1999

Kulturmiljövision, Göteborg förstärkt: Landerierna. Miljöer av riksintresse för kulturmiljövården, Göteborgs stadsmuseum, 2018

Kulturmiljövårdens riksintressen inom centrala Göteborg, Antikvariskt planeringsunderlag. Göteborgs Stad, 2020

Lorensbergsparken med omgivning, Kulturmiljöutredning, Acanthus arkitektur & kulturvård, 2021

Riksintressen för kulturmiljövården – Västra Götalands län (O), Riksantikvarieämbetet, 2024-04-08

Översiktsplan för Göteborg, Göteborgs Stad, 2021

Översiktsplan för Göteborg, Vägledning för riksintressen för kulturmiljövården, Göteborgs Stad 2021

Arkiv och övriga handlingar

Göteborgs Stad
Äldre stadsplaner och detaljplaner

Göteborgs stadsmuseum
Historiska foton

Digitala källor

Bebyggelseregistret, Riksantikvarieämbetet
<https://bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/sok/search.raa>

Fornsök, Riksantikvarieämbetet
<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Naturvårdsverket - Vägledning , miljöbedömningar enligt kapitel 6 miljöbalken
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/>

